

ORSAM HEYETİNİN 7 MART 2010 IRAK PARLAMENTO SEÇİMLERİNE İLİŞKİN GÖZLEM RAPORU

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

ORSAM HEYETİNİN 7 MART 2010 IRAK PARLAMENTO SEÇİMLERİNE İLİŞKİN GÖZLEM RAPORU

**Rapor No: 15
Mart 2010**

© 2010

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araŐtırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaŐtırmıŐtır. ORSAM, Türkmeneli İŐbirliđi ve Kùltür Vakfı’na bağlı bir kuruluŐtur.

Ortadoğu’ya BakıŐ

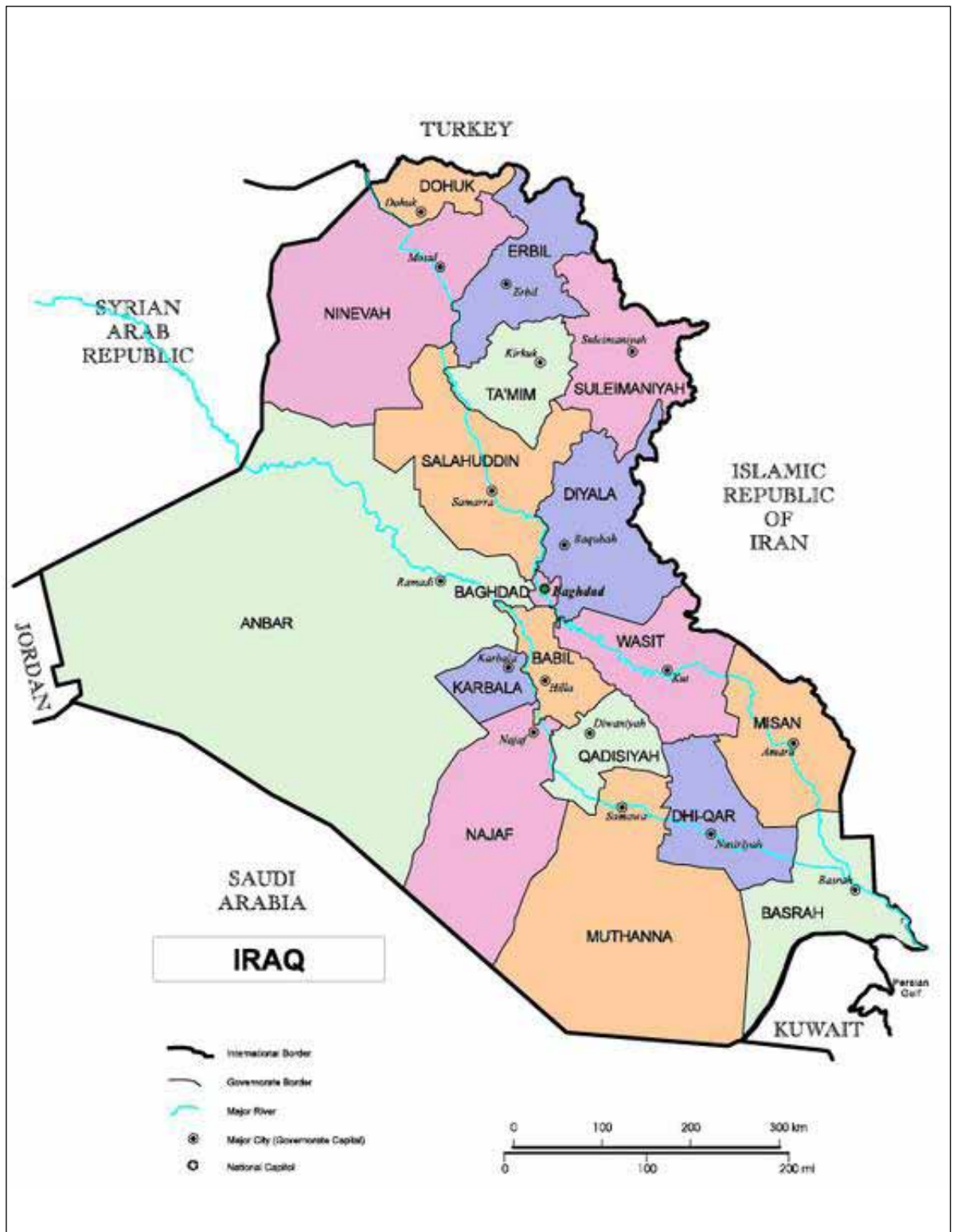
Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkùm edilmemelidir. Ortadoğu ùlkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barıŐşıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaŐama iradesine, devletlerin egemenlik haklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine sayđı, gerek ùlkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barıŐın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaŐmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarını sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaŐtırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaŐtırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi, bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce KuruluŐu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algılamasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araŐtırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM, bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaŐtırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM; web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ùlkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaŐtırarak, bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

İçindekiler

Özet.....	5
Giriş.....	6
1. Bağdat ve Kerkük'ten Seçim Gözlemleri.....	7
2. Musul'dan Seçim Gözlemleri.....	7
3. Diyala'dan Seçim Gözlemleri.....	8
4. Erbil'de ABD Üssünden Seçim Gözlemleri.....	9
5. Erbil'den Seçim Gözlemleri.....	9
6. Vasi'ten Seçim Gözlemleri.....	10
EK-1 Gözlem Yapılan Vilayetler.....	12
EK-2 Vilayetler Göre Katılım Oranı.....	15

Hazırlayanlar:

Bağdat ve Kerkük / Hasan Kanbolat

Musul / Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen, Oytun Orhan, Bilgay Duman

Erbil / Yrd. Doç. Dr. Veysel Ayhan, Selen Tonkuş

Diyala / Ogün Duru

Vasit / Yrd. Doç. Dr. Kürşad Turan

ORSAM HEYETİNİN 7 MART 2010 IRAK PARLAMENTO SEÇİMLERİNE İLİŞKİN GÖZLEM RAPORU

Özet

Irak'ın geleceğinde bir kilometre taşı olarak ifade edebilecek olan genel seçimler, daha önce belirlenen tarihten bir buçuk ay geç de olsa, 7 Mart 2010 tarihinde gerçekleşmiştir. Seçimler ABD'nin Irak'taki yetkilerini yerel makamlara devrinin ardından yapılan ilk genel seçimler olması nedeniyle, Iraklılar açısından ayrı bir öneme sahiptir. Seçimin yerel öneminin yanı sıra, ABD'nin Ortadoğu politikasını ve bölge ülkelerini etkileyebilecek sonuçlar doğurabilme olasılığının bulunması da seçimlerin önemini bir kat daha arttırmıştır. Irak Parlamentosundaki 325 sandalye için toplam 167 partiden oluşan 12 koalisyon ve 74 partiye mensup 6 bin 200 aday yarışmıştır. Her ne kadar seçimler 7 Martta yapılmış gözükse de aslında seçim süreci 4 Mart itibariyle başlamıştır. Seçim günü hizmet verecek polis, asker, hastane görevlileri gibi kişiler özel oylama (special needs) günü olarak adlandırılan 4 Martta oy kullanmıştır. Özel seçimlerde Irak Bağımsız Yüksek Seçim Kurulu (IBYSK) tarafından açılan 711 seçim merkezindeki 2.856 sandıkta yaklaşık 600.000 kişinin oy kullandığı bilinmektedir.

Yaklaşık 18.9 milyon seçmenin bulunduğu Irak'ta, 18 vilayette 8.312 seçim merkezi ve 49.125 sandık kurulmuştur. Seçimlere katılım oranı IBYSK'nın açıklamasına göre yüzde 62.4 olarak gerçekleşmiştir. Seçimlerde 114,614 Iraklı yerel gözlemcinin yanı sıra, 657 uluslararası gözlemci, 476.366 siyasi parti temsilcisi ve yaklaşık 2000 Iraklı ve uluslararası gazeteci seçimleri izlemiştir. Türkiye de 46 kişilik gözlemci ekibiyle seçimlere iştirak etmiştir. Türk gözlemciler Bağdat, Musul, Kerkük, Erbil, Süleymaniye, Diyala, Vasit ve Basra'da seçimlerde uluslararası gözlemci statüsüyle görev yapmış ve seçimlerin usullere uygun yapılıp yapılmadığını incelemiştir. ORSAM da 8 kişilik bir ekiple Irak'taki seçimleri takip etmiş ve süreci yerinde gözleme imkânı bulmuştur. ORSAM ekibindekilerin 3'ü Musul, 2'si Erbil, 1'i Diyala, 1'i Bağdat-Kerkük ve diğer 1'i de Vasit olmak üzere Irak'ın kuzeyinden güneyine pek çok bölgede seçimleri takip etme olanağı bulmuştur. Türk gözlemci ekibinin izlenimlerine dayanılarak hazırlanan bu raporun, gerek seçim süreci gerek seçimin gerçekleştiği bölgelere ilişkin önemli bilgiler içerdiği kanaatindeyiz.

Giriş

Irak'ın geleceğinde bir kilometre taşı olarak ifade edilebilecek olan genel seçimler, daha önce belirlenen tarihten bir buçuk ay geç de olsa, 7 Mart 2010 tarihinde gerçekleşmiştir. Seçimler ABD'nin Irak'taki yetkilerini yerel makamlara devrinin ardından yapılan ilk genel seçimler olması nedeniyle, Iraklılar açısından ayrı bir öneme sahiptir. Seçimin yerel öneminin yanı sıra, ABD'nin Ortadoğu politikasını ve bölge ülkelerini etkileyebilecek sonuçlar doğurabilme olasılığının bulunması da seçimlerin önemini bir kat daha arttırmıştır. Irak Parlamentosundaki 325 sandalye için toplam 167 partiden oluşan 12 koalisyon ve 74 partiye mensup 6 bin 200 aday yarışmıştır. Her ne kadar seçimler 7 Martta yapılmış gözükse de aslında seçim süreci 4 Mart itibarıyla başlamıştır. Seçim günü hizmet verecek polis, asker, hastane görevlileri gibi kişiler özel oylama (*special needs*) günü olarak adlandırılan 4 Martta oy kullanmıştır. Özel seçimlerde Irak Bağımsız Yüksek Seçim Kurulu (IBYSK) tarafından açılan 711 seçim merkezindeki 2.856 sandıkta yaklaşık 600.000 kişinin oy kullandığı bilinmektedir. Diğer taraftan 5-7 Mart tarihleri arasında yurt dışında yaşayan Iraklılar için Türkiye, ABD, Suriye, Ürdün, Lübnan, İran, Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri, Avustralya, Kanada, İngiltere, Almanya, Avusturya, Danimarka, İsveç ve Hollanda olmak üzere 16 ülkede açılan sandıklarda 272.016 kişi oy kullanmıştır. Türkiye'de ise Ankara ve İstanbul'da kurulan 4 seçim merkezinde yaklaşık 6100 oy kullanılmıştır.

Yaklaşık 18.9 milyon seçmenin bulunduğu Irak'ta, 18 vilayette 8.312 seçim merkezi ve 49.125 sandık kurulmuştur. Yapılan seçimlere katılım oranı IBYSK'nın açıklamasına göre yüzde 62.4 olarak gerçekleşmiştir. Seçimlerde 114,614 Iraklı yerel gözlemcinin yanı sıra, 657 uluslararası gözlemci, 476.366 siyasi parti temsilcisi ve yaklaşık 2000 Iraklı ve uluslararası gazeteci seçimleri izlemiştir. Türkiye de 46 kişilik gözlemci ekibiyle seçimlere iştirak etmiştir. Türk gözlemciler Bağdat, Musul, Kerkük, Erbil,

Süleymaniye, Diyala, Vasit ve Basra'da seçimlerde uluslararası gözlemci statüsüyle görev yapmış ve seçimlerin usullere uygun yapıp yapılmadığını incelemiştir. ORSAM da 8 kişilik bir ekiple Irak'taki seçimleri takip etmiş ve süreci yerinde gözleme imkânı bulmuştur. ORSAM ekibindekilerin 3'ü Musul, 2'si Erbil, 1'i Diyala, 1'i Bağdat-Kerkük ve diğer 1'i de Vasit olmak üzere Irak'ın kuzeyinden güneyine pek çok bölgede seçimleri takip etme olanağı bulmuştur. 7 Mart günü yaklaşık 70 şiddet olayının yaşandığı ülkede 37 kişi hayatını kaybetmiştir. Buna rağmen seçimlere katılımın çok düşük olmadığını söylemek mümkündür. Oy verme sırasında bazı aksaklıklar yaşansa da genel olarak, seçimlerin IBYSK'nın açıkladığı prosedürlere uygun olarak gerçekleştirildiği ifade edilebilir.

Türk gözlemci ekibinin izlenimlerine dayanılarak hazırlanan bu raporun, gerek seçim süreci gerek seçim gerçekleştiği bölgelere ilişkin önemli bilgiler içerdiği kanaatindeyiz.

1. Bağdat ve Kerkük'ten Seçim Gözlemleri

Irak halkı 7 Mart'ta 325 sandalyeli parlamento-yaya gidecek milletvekillerini belirlemek için sandık başına gitti. 6200 milletvekili adayının bulunduğu genel seçimlerde Iraklılar oylarını 10 bin sandık merkezi (*polling centres*) ve 52 bin sandıkta (*polling stations*) saat 07.00 ile 17.00 arasında kullandı. Seçim sandıklarının çok olması ve her sandıkta yaklaşık 400 seçmenin oy kullanacak şekilde ayarlanmasının nedeni, seçim hilelerini mümkün olduğunca önlemektir. 7 Mart seçimlerinde ülke genelinde bütün sandıkların açılmadan toplanması ve tek bir merkezde sayılması öngörülüyordu. Ancak, 7 Mart gecesi saat 21.00 civarlarında alınan bir kararla sandıkların buldukları şehir merkezlerinde sayılması kararı alındı. Katılım oranı Bağdat'ta yüzde 53, Musul'da yüzde 66, Kerkük'te yüzde 73 oldu.

18 vilayetin 9'unda Başbakan Nuri El Maliki'nin listesinin (Kanun Devleti Koalisyonu) önde olduğu bildiriliyordu. 3 vilayetin Kürt bölgesinde

olduğu hesaba katılırsa 15 vilayetin 9'unda Başbakan Nuri El Maliki (Kanun Devleti Koalisyonu), 6'sında Allavi (El Irakiye) önde olduğu ifade ediliyordu. Bu doğrultuda yapılan tahminlere göre, Kanun Devleti Koalisyonu'nun 90-100, El Irakiye'nin 80-85, Şiiilerin oluşturduğu Irak Ulusal İttifakı'nın 70, Kürdistan İttifakı'nın 60, İçişleri Bakanı Cevat Bolani liderliğindeki Irak'ın Birliği İttifakı'nın 10, Irak İslam Partisi'nin 10 sandalye alması bekleniyordu. Bağdat'ın Şii Mahallesi Sadr City'de oyların yüzde 70'ini aldığı belirtilen Maliki'nin aslında Eski Başbakan Dr. İbrahim Caferi sayesinde burada başarı kazandığı söyleniyordu. Diğer taraftan 68 sandalye çıkartacak olan Bağdat'ta Allavi'nin önünü kesmiş de oluyordu. Irak Ulusal İttifakı'nın başbakan adayı da olan Caferi'nin Milli İslah Akımı adlı partisi Irak Ulusal İttifakı içinde yer alıyordu. Caferi başbakan iken Maliki de başbakan yardımcısıydı. Böyle bir sonuç alınırsa El Irakiye ile Irak Ulusal İttifakı'nın önderliğinde bir koalisyon ortaya çıkabilirdi.

Kerkük'te Kürt İttifakı birinci sıradaydı. İkinci sırada El Irakiye ve üçüncü sırada Kanun Devleti Koalisyonu bulunduğu iddia ediliyordu. Kürt Yerel Yönetimi'nden Kerkük'e otobüslerle seçmen taşınmış ve yıllardır Kerkük'ün civarında yeni mahalleler oluşturularak kuzeyden Kürt köylüleri Kerkük'e yerleştirilmişti. Böylece, Kürtlerin 'Kerkük'ü Kürtleştirme ve seçim sandığından Kürtleri çıkarma' stratejisinin sonuçları 7 Mart seçimlerinde nihayet sandıkta kendini gösterdi. Kerkük başta olmak üzere kuzey vilayetlerini Kürt Yerel Yönetimi toprakları içine almayı ulusal hedef haline getiren ve bu yönde kuzey vilayetlerine sistemli olarak nüfus aktaran, Kürtler dışındaki etnisiteleri psikolojik, siyasi ve ekonomik baskı altına almaya çalışan Kürtler oldukça cesaretliydiler. Kürtlerin bu durumu Irak'ta milliyetçiliğin yükselmesine neden oluyordu. Kürtlerin 2003 sonrası kazanımlarını bile uzun vadede tehlikeye sokuyordu.

Irak'ta şiddet 4 Mart'dan itibaren artmaya başlamıştı ve daha da artması bekleniyordu. 6

Mart gecesi Kerkük'teki ABD tesislerine bütün gece havan topu ateşi oldu, Yeşil Bölge'ye havan topu atıldı ve çatışmalar oldu. Ancak, seçim günü şiddet büyük ölçüde durdu. Irak'ta şiddet günlük yaşamın bir parçası olmuş ve ülke genelinde günlük yaklaşık 50-100 ölüm normal karşılanmaya başlamış. 7 Mart'ta Bağdat ve Kerkük'te sandığa giden halkın yüzünde tedirginlik yoktu. Tekerlekli sandalye ile yaşlılar, en güzel kıyafetleri giydirilmiş çocuklar ebeveynleriyle sandıklardaydılar. Seçim günü araçların sokağa çıkması yasak olmasına rağmen saat 11.00'de yasak kaldırıldı. Tuzhurmatu'dan itibaren Kerkük'e kadar uzanan yerleşim yerlerinde Kürt gençler Goran ve Kürt bayraklarıyla seçim konvoylarına devam ediyorlardı. Zaten, Tuzhurmatu'dan itibaren evlerin çatılarından, sokak direklerine kadar asılan Kürt bayraklarıyla ve sokakları kaplayan bayraklı Kürt gençleriyle Kürt varlığı kendini gösteriyordu. Kürtlerin son birkaç gündür otobüslerle kuzeyden Kerkük'e Altunköprü üzerinden seçmen taşıdığı, seçmenlere Altunköprü girişinde kurulan standlarda nasıl oy kullanacaklarının gösterildiği iddiaları vardı. Nitekim, seçim günü bile kuzeyden Kerkük'e gelişlerin devam etmesi üzerine Kerkük'te bulunan Irak ordusuna bağlı 12. Tümen otobüsleri durdurarak şehre girmelerine izin vermedi. Kerkük Türkmenler için çok önemli bir şehir. Şehir olmaktan öte milli varlığın simgesi. Tuzhurmatu'dan itibaren Kerkük'e kadar bayraklarıyla, seçim afişleriyle Türkmen varlığı da görülüyor. Kürtler sadece Kürt varlığını ön plana çıkartırken Türkmenler Türkmen kimliklerini Irak'ın bütünlüğü içinde sunuyorlardı. Türkmen bayrağının yanında mutlaka Irak bayrağı da bulunuyordu. Türkmen adayların seçim afişlerinde mutlaka Irak bayrağı ve Irak haritası görülüyordu.

Irak Türkmenleri için psikolojik ve siyasi ağırlık merkezi olan Kerkük'te Kürtlerin seçim başarısına rağmen Türkmenler de kazanan taraftalardı. 2005 yerel seçimlerinde sadece 1 sandalye kazanan milletvekilleri Kerkük'te 2 Irak genelinde 7 veya 8 sandalye alacak gibi görünüyordu. Üstelik yıllardır bıyıklı Türkmenlerin teke-

linde olan Irak Türkmen siyaseti parlamentoya Türkmen kadınlarının da girecek olmasıyla birlikte erkek egemenliğinden kurtularak olumlu yönde değişecek gibi görünüyordu. Musul'dan İzzettin Devle ve Nebil Harbo başta olmak üzere Türkmenler en az 3 belki de 4 adayını parlamentoya sokacak gibiydi. Musul'da bayan aday Müdriki Ahmet'in sürpriz yaptığı ifade edilirken, parlamentoya girmesi bekleniyordu. Bağdat'ta Nermin Müftü'nün seçilip seçilme-yeceği ise halen belirsizdi.

Şii Arap ağırlıklı nüfusa sahip güney vilayetlerinde bir vilayet dışında (Necef) Maliki'nin önde olduğu bildiriliyordu. Kербela'da Irak Ulusal İttifakı birinci olduğu iddia ediliyordu. Allavi'nin (El Irakiye) güney vilayetlerini önemsememesinin, seçim zamanında bile ziyaret etmemesinin, Şii Arapların iktidarın siyasi ve ekonomik nimetlerini kaybetmek istememelerinin güney vilayetlerinin oylarını Maliki'ye vermelerine yol açtığı anlaşılıyordu. Bağdat'ta oyların yüzde 25'ini Allavi, yüzde 23'ünü Maliki ve yüzde 17'sini Irak Ulusal İttifakı alıyor gibi görünüyordu. Musul, Diyala ve Salahaddin'de El Irakiye oyların yüzde 70'ini almış durumdaydı. Kürt Yerel Yönetimi'nde (Dohuk, Süleymaniye, Erbil) Kürdistan İttifakı (KDP ve KYB) oyların yüzde 30'unu, Goran ise yüzde 27'sini aldığı ifade ediliyordu. Böyle bir sonuç, Goran için seçimler tam bir başarı, Talabani ve KYB için ise sonun başlangıcı olurdu. Kürt gençliğinin, aydınların ve yoksul kesimlerin desteğini alan Goran artık Kürt siyasi hareketinin yeni lideri olarak kendini göstermeye başlamıştı.

Bağdat'taki genel havaya göre, Nuri El Maliki ne pahasına olursa olsun başbakan olarak kalmaya kararlı görünüyordu. Ordu, istihbarat ve bürokrasi artık Maliki'nin kontrolündeydi. Maliki'nin Tarık El Haşimi'ye cumhurbaşkanlığını teklif ettiği iddialar arasındaydı. Görünene göre, Maliki (Kanun Devleti Koalisyonu) Şiilerin oluşturduğu Irak Ulusal İttifakı ya da Allavi ile koalisyona gidebilirdi. Ancak, Irak Ulusal İttifakı içinde sadece Sadr Grubu olan El Ahrar'ı (Özgürler) koalisyona almayacağı öngörülü-

yordu. Irak İslam Yüksek Konseyi başta olmak üzere İttifak'ın diğer ortaklarıyla koalisyona gideceği değerlendiriliyordu. Parlamentoda çoğunluğu sağlayamazsa Kürdistan İttifakı'nı da koalisyona dahil edeceği söylenenler arasındaydı. Allavi'nin dışarıda bırakılması durumunda Sünni Arapların büyük tepkisini çekeceği ifade ediliyordu. Bunun da Irak'ta şiddetin önümüzdeki yıllarda da sürmesine yol açabileceği dillendiriliyordu. Ancak Maliki, Sünni Arap kökenli Tarık El Haşimi'ye cumhurbaşkanlığını vererek, ordu ve istihbaratta Sünni Araplara yer açarak, Irak'ın birliğini savunarak, milliyetçiliği arttırarak, güvenliği sağlayarak Sünni Arapların tepkisini giderebileceğini düşünüyordu.

Irak demokrasiyi sevmiş ve benimsemişti. Şiddetin varlığı demokrasi dışı seçenekleri kuvvetlendirmiyordu. Iraklılık bilinci, ülkenin birlik ve bütünlüğü, merkezin diktatörlüğe kaçmadan güçlenmesi fikri giderek artıyordu. Ordu ve aydınlar arasında üzerinde 'Irak' yazan Irak coğrafyasını gösteren pirinç rozetlerin takılmasının moda olması da Iraklılık bilincinin yükseldiğinin en güzel kanıtı oluyordu.

2. Musul'dan Seçim Gözlemleri

ORSAM olarak 2009 yılı içinde Irak'ta gerçekleşen Vilayet Meclisi seçimleri ve Kuzey Irak Bölgesel Parlamento ve Bölgesel Başkanlık seçimlerini uluslararası gözlemci olarak izleme fırsatı bulmuştuk. Ülkenin kaderini belirlemesi açısından büyük öneme sahip 7 Mart 2010 Irak parlamento seçimlerini de yerinde izlemiştik. Türkiye'nin seçimlere verdiği önem neticesinde kalabalık bir ekiple takip ettiği seçimlerde ORSAM, ülkenin farklı vilayetlerinde gözlem yapma imkânına kavuşmuştu. Bağdat, Kerkük, Erbil, Diyala, Vasit'te görev alanların yanı sıra 3 kişilik ORSAM ekibi Musul'da görev almıştı. Toplamda 10 kişiden oluşan Musul ekibi en kalabalık gözlemci heyetiydi. "Dünyanın en tehlikeli kentleri" arasında sayılan Musul'da görev yapmak bir taraftan heyecan verirken diğer taraftan güvenlik gerekçesi ile görev süresinin kısıtlı tutulması ve seçim günü dışında şehirde

dolaşma imkânı tanınmaması nedeni ile şehre ilişkin gözlemlerimiz sınırlı kalmıştı.

Musul görevimiz Erbil'e inen uçağımızdan sonra yaklaşık 1,5 saat süren kara yolculuğu ile başlamıştı. Irak'ın geri kalan kısmına göre nispeten iyi koşullara sahip Bölgesel Kürt Yönetimi'nin idari sınırlarından çıkışımızla birlikte güvenlik ve çevre koşullarında olumsuz anlamda ciddi bir değişim yaşanıyor. Sınır çıkışında, ekibin dikkatini ilk çeken şey, sınırın bir miktar gerisinden başlayan ve Musul vilayeti sınırlarına taşınan belli bir mesafe süren altyapı çalışmaları oluyordu. Su şebekesi olması muhtemelen bu çalışmalar, siyasi açıdan da önemli olabilirdi. Zira resmi olarak Bölgesel Yönetimin sınırları Erbil çıkışında bitmekle beraber fiilen Kürt kontrolünde olan, Kürtlerin hak iddia ettikleri ve tartışmalı bölgeler olarak bilinen Musul'un kuzeyindeki yerler bulunuyordu. Bir kısmında Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bu bölgelerde yapılan altyapı çalışmaları fiili bir bağlantı kurularak bölgelerin ekonomik ve altyapı açısından Bölgesel Yönetime bağlanma çabası olarak yorumlanabilirdi.

Bölgesel Kürt Yönetimi'nin her anlamda Irak'ın geri kalanına göre iyi seviyede olmasının en önemli nedeni güvenlik ortamının sağlıklı oluşu. Kürt yönetimi, güvenliği sağlamış olmanın verdiği imkânla gelirlerini altyapı harcamalarına ayırabilmekte. Bölgesel Yönetimin sınırlarından çıktığımızı gösteren en önemli işaretlerden biri güvenlik ortamının zayıfladığının işaretlerinin her geçen kilometrede artmasıydı. Buna paralel olarak çevre koşullarında da bir kötüleşme yaşanıyor. Erbil merkezde ve merkezden sınıra kadar rastlamadığımız askeri kontrol noktaları Musul vilayeti içinde başlıyordu. Daha önceki Irak araştırmalarımızdan tespit ettiğimiz üzere Irak ordusunun kontrolündeki bu noktalarda ciddi aramaların yapıldığını söylemek mümkün değildi. Musul merkeze girişte ise uzun araç kuyruğunun oluşmasına neden olan sıkı bir kontrol noktası bulunuyordu. Bu sıklığın nedeni ise örneğine daha önce Kerkük girişinde rastladığımız Joint

Force (Ortak Güç)'ün görev yapıyor olmasıydı. Irak'ın bazı bölgelerinde görev yapan ve Irak ordusu ile peşmergelerden oluşan güce sadece seçim dönemi için Amerikan askerleri de eklenmişti. Muhtemelen Amerikan askerlerinin bulunması ciddi bir kontrolün yapılmasını sağlıyor ve araçlar uzun kuyruklar oluşturuyordu.

Kontrol noktasını takiben merkeze doğru yaklaşmaya başladığımızda Musul'un neden dünyanın en tehlikeli kentlerinden biri olarak sayıldığının işaretleri görülüyordu. Yolun her iki yanında operasyonlar düzenlenmiş yerleşim birimleri, yerle bir olmuş evler, kurşun izlerinin halen tazeliğini koruduğu ve çatışmaların yaşandığı binaları hatta camiler dikkat çekiyordu. Kısa bir süre öncesine kadar El Kaide örgütü Musul'da çok güçlü bir konumdaydı ve kimi bölgelerde kimlik kontrolü yapacak kadar yerel otoriteyi eline geçirmişti. Örgüt muhtemelen bu çatışmalar sonucunda Musul'da eski gücünü yitirmiş durumdaydı.

Erbil'den itibaren bize eşlik eden Irak'ın kuzeyindeki bölgesel yönetime bağlı güvenlik güçleri, Musul'a girdiğimiz sırada bizi Irak güvenlik güçlerinin korumasına devretmişti. Bu durum Irak'ın kuzeyindeki bölgesel yönetim ve Irak hükümeti ile Arap-Kürt gerginliğinin ilk yansıması olarak göze çarpıyordu. Erbil plakalı araçlarla Musul'da dolaşmak tehlikeli olmakla birlikte, Türk güvenlik güçlerine ait Cobra tipi zırhlı araçlar da konvoyumuza eklenerek, güvenlik bir üst seviyeye daha çıkarılmıştı. Musul-Erbil arasındaki kontrol noktaları arasındaki ABD'lilerin de bulunduğu tek kontrol noktasındaki güvenlik düzeyi ve intizam diğerlerinden oldukça yüksekti. Musul'un içlerine doğru ilerlediğimizde, şehrin ihtişamına rağmen perişan hali üzücüydü.

Musul, Saddam Hüseyin'in en sevdiği illerden biri olarak biliniyordu. Irak'ın en büyük ikinci vilayeti olan Musul, cansız topraklara hayat veren ve şehri ikiye bölerek, Şattül Arap'ta Fırat'la buluşan ve Basra Körfezine dökülen Dicle Nehri'nin bütün parlaklığıyla güneşi selamladı-

ğı, her nefeste tarihin, eski uygarlıkların, savaşın, silah seslerinin, Saddam Hüseyin'in şehirde bıraktığı izlerin yanı sıra, dikenli tellerle kaplı sokak ve caddelerdeki gerginliğin, askeri ve polis araçlarının sirenlerinin, hiç dinmeyen insansız istihbarat uçağı olan Heronların sesinin, her köşe başındaki kontrol noktaları ve bunun olağan üstü savaş haliyle bütünleştiğı bir vilayet. Çok sayıda etnik ve dini unsurun bir arada yaşadığı ya da yaşamaya çalıştığı vilayet, Sünni Arap ağırlıklı bir nüfusa sahip. Türkmenler ve Kürtler de oldukça fazlalar. Ayrıca Musul'da, Yezidiler ve Hıristiyanlar da yaşıyor. Şehirdeki seçim afişlerinde her siyasi grubun simgesini görmek mümkündür. Irak'taki çeşitliliğı gösterir bir tabloydu. Bu doku rekabeti de beraberinde getiriyordu. Zaten şehrin içi dolaşıldığında zarar görmeyen veya kurşun deliğı olmayan bina sayısı oldukça azdı. Özellikle kenar mahallelerdeki çatışma izleri inanılmaz boyutlardaydı. Kısa zamana kadar El-Kaide'nin oldukça aktif olduğu şehirde, halen bu örgütün varlığından korkuluyordu. Seçim günü sabahın erken saatlerinde patlayan bombalar ve havan topları bunun bir kanıtı olarak gösteriliyordu. Zira El-Kaide seçime gidecek Iraklıları ölümle tehdit etmişti. Ancak insanların bu duruma alıştığı gözlemleniyordu.

Çok genel anlamda seçimden önce Musul'da sakin bir havanın hakim olduğunu söylemek mümkündür. Seçimden önceki gün içinde herhangi bir eylem gerçekleşmemişti ve sokaklarda çok fazla araç bulunmuyordu. Gözlem imkânımızın sınırlı olması nedeni ile çevrede gördüğümüz sembollerden yola çıkarak tespitlerde bulunmaya çalışıyorduk. Şehirde dolaştığımız süre boyunca afiş, bayrak ve diğer seçim materyallerinin çoğunluğunun El İrakie Listesi'ne ait olduğu göze çarpıyordu. Musul'un genelinin Sünni Arap nüfusun yaşadığı bir kent olduğu ve şehirde El İrakie listesinin gücü dikate alındığında bu durum normaldi. Ancak, El İrakie'den sonra en çok afiş ve tanıtımı olan parti Maliki'nin Kanun Devleti Koalisyonu'ydü. Bu durum, Şii nüfusun az olduğu bir il için şaşırtıcı görünmekteydi. Afişlerde adaylarda bir-

likte Maliki'nin de fotoğrafının bulundurulması adaydan ziyade Maliki'nin gücüne dayanmaya çalıştıkları şeklinde bir düşüncenin oluşmasına neden olmuştu. Seçim öncesinde ORSAM Danışmanı Serhat Erkmen'in kaleme aldığı raporda "Kanun Devleti Koalisyonu'nun ana unsurunun Başbakan Maliki'nin şahsiyetinde somutlaşan güçlü lider kültü" olduğu saptamasının en azından afişlerin kullanımı açısından doğru olduğunu görüyorduk.

Seçim sabahı 10 kişilik gözlem ekibiyle, iki takım halinde yola çıkmıştık. Takımlardan biri Musul şehrinin içlerine giderken, bizim bulduğumuz ekip daha çok dış mahalle ve köylere gidiyordu. Gidilen yerler arasında Şirinhan, Karakoyun, Reşidiye gibi Türkmen bölgeleri bulunurken, Arapların hakim olduğu Hay El-Arabi ve karma bir nüfusa sahip Nebi Yunus semti de vardı. Özellikle Nebi Yunus, Musul'daki çatışmaların en yoğun yaşandığı yerlerden biriydi. Çatışma izleri ve patlamaların yıkıntıları çok net gözlemlenebiliyordu. Hemen hemen her sokak ve cadde başında bir barikat görmek mümkündür. Bu Musul'un bir gerçeğiydi. Bu durumu diğer yerlerde de görmek mümkündür. Nebi Yunus'ta konuştuğumuz insanlar çok sayıda Türkmen içermekle birlikte Nebi Yunus'ta yaşayan sakinlerin şiddet nedeniyle köylere kaçtığını söylüyordu. Zaten öğlene kadar verilen oylar hesaba alındığında en düşük katılımın bu semtte olduğu görülüyor. Nebi Yunus, isminden de anlaşılacağı gibi Yunus Peygamberin mezarının bulunduğu iddia edilen ve adına bir caminin bulunduğu kutsal bir mekan olarak biliniyordu. Ancak bu kutsallık kimsenin umurunda değildi. Alt yapı eksikliği çok açık bir şekilde kendini belli ediyordu. Çöpler etrafa saçılmış, sokaklarda kirli sular hastalığa davetiye çıkarıyordu. Çocuklar bu ortamda büyüye de yine de gözlerindeki umut ışığını görmek mümkündür. Ayrıca Türkiye'ye karşı yoğun bir ilgi de söz konusuydu.

Kanun Devleti Koalisyonu özellikle Şirinhan, Karakoyun gibi Şii Türkmenlerin yaşadığı bölgelerde yoğun propaganda faaliyeti yürütü-

yordu. Tavafuk ve Kürt İttifakı'nın da afiş çalışmaları olmasına rağmen El Irakıye ve Kanun Devleti Koalisyonu ile karşılaştırıldığında az kalmaktaydı. Türkmen partiler arasında Irak Türkmen Cephesi'nin, özellikle Musul çevresindeki Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde seçim propagandası yürüttüğünü tespit ediyorduk.

Musul vilayeti, Bağdat ve Diyala ile beraber seçim günü güvenlik açısından en fazla sıkıntı yaşanabileceği düşünülen vilayetlerden biri idi. Bu beklentiye paralel olarak Musul'da seçim günü sabahı farklı bölgelerde 10 civarında patlama yaşanacaktı. Ancak havan topu saldırıları daha çok seçmenin sandığa gidişini etkilemek amacıyla düzenlenmişti. Korkutma amacı güden ve tahrip gücü yüksek olmayan saldırılarda yaralanmalar olmakla birlikte ölümlerle sonuçlanan bir olay yaşanmamıştı. "Seçmeni korkutma" hedefine bizim gezebildiğimiz bölgeler itibariyle ulaşıldığını söylemek mümkündür. 10 saldırıdan üçünün gerçekleştiği ve çoğunluğunu Türkmenlerin oluşturduğu Reşidiye'de ve Arapların yaşadığı Hay El Arabi semtinde seçime katılım vilayet geneline göre düşük seviyede kalmıştı. Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komisyonu'nun daha sonra açıklayacağı rakamlara göre Musul'da katılım % 66 olacaktı. Gözlem yaptığımız saatlerde katılım % 25-30 civarındaydı ve kalan saatlerde bu oranın Musul ortalamasına yaklaşması çok mümkün değildi. Musul'da seçime katılım açısından dikkat çeken bir diğer nokta kadınların oy verme oranlarının geçmişe göre yüksek oluşuydu. Dolastığımız sandıklarda gördüğümüz ve sandıklardan alabildiğimiz bilgiler çerçevesinde erkek ve kadın katılımının birbirine yakın olduğu yani tüm seçmenin neredeyse yarısına yakınının kadın olduğunu tespit ediyorduk. Genel anlamda Musul'da halkın seçime çok yoğun bir katılım sergilediği ve sokaklarda yoğun kalabalıklar oluşturduğu söylenemezdi. Nitekim gözlem yaptığımız bölgelerde en yüksek katılım % 60'ta kalmıştı. Şehirde sabah saatlerinde gerçekleşen olaylar nedeniyle güvenlik tedbirlerinin artırıldığı, ancak ilk saatlerden sonra olay olmadığı

görülmüyordu. Seçmenlerin ilgisizliğinin korku ile de bağlantılı olduğu söylenebilirdi. Seçim günü araçla sokağa çıkma yasağına tamamen uyulmuştu. Yoğun güvenlik önlemlerinin alındığı kent sokaklarında seçim günü askeri ve diğer görevli araçlar dışında herhangi bir vasıtaya rastlanmıyordu.

Seçim sürecinde genel sonucu etkileyecek boyutta bir sıkıntı yaşanmamıştı. Musul'da seçmenler ve seçim görevlilerinin nispeten bilinçli olduğunu görüyorduk. Görevliler prosedürlere hakimdi ve kurallara uyulması konusunda titiz davranmaya çalışıyordu. Görülen en önemli sıkıntılar seçim afişlerinin toplanmamış olması ve seçim istasyonları yakınında dahi aday posterlerinin bulunması idi. Bunun yanı sıra kadın seçmenlerin oy kullanırken eşlerinden yardım alması ve kimi zaman yardımın ötesinde eşlerinin yerine erkeklerin oy kullanması bazı kadınların özgür iradelerini sandığa yansıtamadıklarını gösteriyordu. Parti gözlemcileri dışında hiçbir sivil toplum örgütünün bulunmaması diğer bir olumsuz nokta olarak sayılabilir. Musul'un çeşitli yerlerinde seçmenlerin katılımını engellemeye yönelik patlayan bombalar, Yezidilerin seçim sırasında hileler yapıldığına ilişkin şikayetleri ve tartışmalı bölgelerden biri olarak bilinen Sincar'da bazı seçmenlerin oy kullanmasına izin verilmediği iddiaları diğer sıkıntı yaratan konular olarak sıralanabilir. Buna karşılık kadınların, yaşlıların oy kullanmak için gösterdikleri çaba hatta kimi zaman uzun mesafeler kat ederek oy kullanmaya çalışmaları olumlu bir durum olarak gözlenmişti.

Musul gözlemci ekibi kendi içinde iki ayrı gruba bölünmüştü. Seçim günü birinci grup Musul merkezde istasyonları gezerken bizim de içinde bulunduğumuz ikinci ekip Musul merkeze çok yakın yerleşim yerlerini ziyaret ediyordu. Merkezin mahallelerinde yaşayan Türkmenlerin yanı sıra Musul'un yakın çevresinde nüfusun önemli bir bölümünü Türkmenlerin oluşturduğu irili ufaklı 10 kadar yerleşim yeri bulunuyordu. Bizim ziyaret ettiğimiz seçim istasyonlarının çoğunluğu da bu yerleşim birimlerinden

oluşuyordu. İlk durağımız sabahın erken saatlerinde üç patlamayla sarsılan Reşidiye olmuştu. Reşidiye Anadolu'daki bir ilçeyi anımsatıyordu. Reşidiye'nin % 60'ı Türkmen ve % 40'a yakını da Arap nüfustan oluşuyordu. Etrafta Latin harfleriyle yazılmış birçok Türkçe tabelaya rastlayabiliyorduk. Bunların Saddam sonrası dönemde asılabildiği bilgisi veriliyordu. Reşidiye'de ilk tespitimiz patlamaların etkisini gösterdiği ve katılımın düşük seviyede kaldığıydı. Diğer bölgelerde kadınların katılımı erkeklerle yaklaşık aynı seviyede iken burada % 25'lerde kalmıştı. Partilerin sandıklardaki temsilcileri açısından dağılıma baktığımızda El İrakie Listesi ve Tavafuk'a bağlı gözlemcilerin çoğunlukta olduğu görülüyordu. Bunun yanı sıra Kanun Devleti Koalisyonu, Irak'ın Birliği, Irak Ulusal İttifakı temsilcileri göze çarpıyordu. Ancak esas dikkat çeken Musul genelinde etkinliğe sahip olmakla birlikte Reşidiye'de hiçbir tabanı bulunmayan Kürt İttifakı'nın da temsilci bulundurması idi. Grubumuz daha çok Türkmen yerleşim birimlerini dolaşmıştı ve bu tespitimiz diğer seçim istasyonları açısından da geçerliydi. Yine sabah saatlerinde burada patlayan bombalar, halkı tedirgin etmişti. Yine de Reşidiye'deki Türkmenlerin seçime katılım gösterdikleri görünüyordu. Ancak burada Türkmenlerin seçimle ilgili çok sorunla karşılaştığını görüyoruz. Özellikle Telafer'de yaşananlardan sonra buraya göçmüş Türkmenler isimlerini bulamamak ve oy kullanamamaktan şikayetçiydi. Bir de sandıklar çok uzağa kurulduğundan ve arabayla sokağa çıkma yasağı olduğu için, insanlar uzun mesafe yürümek zorunda kalmıştı. Bu da bazılarının sandığa gitmesini engelliyordu. Reşidiye'de konuştuğumuz bir Türkmen çift 6 km yürüdüklərini ifade ederek, bir buçuk saatte ulaşabildiklerini söylüyordu.

Reşidiye'den sonra bir diğer Türkmen kasabası olan Şirinhan'a geçtik. Şirinhan'da geçen yılın Ağustos ayı başında çok büyük bir saldırı gerçekleşmişti. Saldırının izleri halen sıcaklığını koruyordu. Şirinhan'a girişten itibaren dikkatimizi en fazla çeken başta Maliki olmak üzere Şii partilerin afişlerinin yoğunluğu oluyor-

du. Bölgede yaşayan halkın çoğunluğunun Şii Türkmen olduğu dikkate alınırca bu şaşırtıcı değildi.

Şirinhan'a çok yakın mesafedeki diğer Türkmen yerleşim birimi Karakoyun'da da benzer tespitler yapıyorduk. Yaklaşık 15.000 kişinin yaşadığı Karakoyun köyünde nüfus artış hızı çok yüksekti ve bölgenin yaklaşık 1/3'ü gençlerden oluşuyordu. Dicle Nehri'nin kıyısına kurulmuş bu köyün verimli toprakları bulunuyordu ve sulama problemi de olmadığı için yaş sebze üretimi güçlüydü. Üretim, başta Musul olmak üzere iç tüketime gidiyordu. Bölgenin en önemli tarafı Irak merkezi hükümeti ile kuzeydeki bölgesel hükümet arasında tartışmalı bölgeler olarak adlandırılan bir bölgede bulunmasıydı. Özellikle Kürtlerin hak iddia ettikleri ve Hıristiyan ve Yezidi nüfusun yoğun olduğu Tilkeyf ilçesine bağlı olan bu nahiyeye, buradan ayrılıp Musul merkeze bağlanmak istiyordu. Köyde şimdiye kadar çok sayıda saldırı olmamıştı, olanlarda da ölü-yaralı sayısı azdı. Daha önceki seçimlerde daha çok İslamcı partilere yönelen köyde Irak Türkmen Cephesi'nin yoğun bir faaliyet gösterdiğini söylemek mümkündü. Bu arada gezilen üç Türkmen bölgesinde de ortak noktalardan biri Türkçe tabelaların yoğunluğu oluyordu. Arapça metinlerin yanı sıra kullanılan Türkçe'nin her geçen gün yaygınlaştığı bilgisi de veriliyordu. Şirinhan ve Karakoyun'da Reşidiye'den farklı olarak seçime katılım oranı yüksek seviyede idi. % 60 seviyesindeki katılımda dikkat çeken bir diğer nokta oy kullanan kadınların erkeklerle hemen hemen eşit paya sahip olmasıydı.

Üç Türkmen bölgesinden sonra çoğunluğunu Sünni Arapların oluşturduğu ancak az sayıda da olsa Kürt, Türkmen ve Şebek'in yaşadığı Hay Al Arabi semtini gözleme şansımız oluyordu. Reşidiye'dekine benzer bir durum bu bölgede de yaşanmış, sabah gerçekleşen iki havan saldırısı ve bir mayın döşenmesi olayı nedeniyle halkın güvenlik endişesi yaşadığı ve katılımın az olduğu gözlemleniyordu. Burada da sandıkların kapanmasına daha az bir süre kalmış ol-

masına rağmen katılım yaklaşık % 26 civarında olmuştu. Son durağımız Musul'un Erbil'e çıkış noktası olan ve nispeten karışık bir nüfus yapısına sahip ve bu itibarıyla de Musul'un en tehlikeli semtlerinden Nebi Yunus'tu. Muhtemelen bu nedenlerle seçime katılım düşük seviyede idi. Yine de halkın sokaklarda dolaştığı görünüyordu. Bu semt Arapların ağırlıkta yaşadığı bir yerdi. Çok az sayıda Türkmen ve Kürt de yaşıyordu. Bu semt bir zamanlar El-Kaide'nin yoğun olarak bulunduğu bir yer ve halen korku devam ediyordu. Hay El-Arabi'de yaşayan bir sakin, El-Kaide için "bunların kim olduğu, ne zaman nerede karşınıza çıkabileceğini bilemezsiniz. Hayalet gibiler", diyerek El-Kaide korkusunun halen semte hakim olduğunu gösteriyordu. Ancak Nebi Yunus gibi asfalt cadde ve sokakları ve dükkanlarıyla şehirli bir hava hakimdi.

Oy kullanma işleminin sona erdiği 5'ten itibaren de Musul'un sakin ortamında fazla bir değişim yaşanmamıştı. Yoğun olmamakla birlikte muhtemelen sevinç gösterisi olarak havaya ateş açan bazı konvoylarının sesleri geliyordu. Musul'daki olağanüstü savaş ortamının kısa vadede sona ermesi zor gözüküyordu. Yerleşmiş bir yapı hakimdi. İnsanlar artık uzayan kontrol noktalarına bile itiraz etmeden hayatlarını idame ettirmeye çalışıyordu. Aslında Musul geniş düzlükleri, sulak arazisi ve verimli topraklarıyla, Irak'ı hatta Ortadoğu'yu besleyebilecek bir yapıda, ancak en büyük sorun güvensizlikti. Eğer güvenlik sorunu çözümlerse, Musul dünyanın en tehlikeli yeri değil, en iyi yaşanan yerlerinden bir haline gelebilecekti.

3. Diyaladan Seçim Gözlemleri

2003 yılında başlayan şiddetli mezhep çatışmaları ve ABD güçlerine yönelik eylemler nedeniyle Irak'ta güvenliğin en zayıf olduğu vilayetlerin başında gelen Diyaladan, 7 Mart 2010'daki parlamento seçimlerini onlarca bombalama eylemiyle karşılamıştı. Seçim haftası yaşanan bombalı saldırıların yoğunluğu nedeniyle Di-

yala, Irak seçimlerinin en olaylı bölgesiydi. ORSAM'dan Türkiye'yi temsilen uluslararası gözlemci sıfatıyla katıldığımız seçimlerde, Diyaladaki "sıcak" tabloyu yerinde gözlemeleme fırsatı buluyorduk.

Diyaladaki "sıcak tablo"nun arka planını kuşkusuz, bu vilayetin geneline yayılan etnik ve mezhepsel mücadeleler oluşturuyordu. Etnik tansiyonun nedeni büyük ölçüde, Bölgesel Kürt Yönetimi'nin (BKY) taleplerinden kaynaklanıyordu. Şu an Kifri'nin tamamı, Hanekin'in ise orta ve kuzeyi fiilen BKY'nin daha doğrusu Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin (KYB) kontrolünde bulunuyordu. 2003 yılındaki ABD işgalinin ilk zamanlarında Kürt yönetimi peşmerge birliklerini Hanekin'e kaydırarak buralarda büyük ölçüde hâkimiyet sağlamıştı. BKY halen resmi idari sınırlarının dışında olan Kifri ve Hanekin'i, aynı oldu-bittiyle kontrolüne aldığı diğer bazı yerleşim yerleriyle birlikte "ihtilafli bölge" olarak adlandırmıştı. Kürt yönetimi fiili durumun Bağdat nezdinde resmiyet kazanması için çaba harcarken, bu iki bölgedeki Türkmenler ve Sünni/Şii Araplar itirazlarını duyurmaya çalışıyordu. Kürtlerin çabaları, Diyalanın parçalanması anlamına geldiği için Kifri ve Hanekin'in güneyindeki ilçelerde çoğunluğu oluşturan Sünni Araplardan sert tepki görüyordu. Öte yandan, Kürtlerin buradaki fiili hâkimiyetini kabul etmeyeceğini Başbakan Maliki de, Irak ordusuyla bölgedeki Kürt Peşmerge birliklerini rahatsız ederek açık biçimde göstermişti. ORSAM Uzmanı Serhat Erkmen tarafından hazırlanan "Unutulmuş Türkmen Diyarı: Diyaladan" başlıklı raporda yer alan ifadeler Diyaladan sokaklarında daha bir anlam kazanıyordu. "Diyaladan vilayeti Kürt bölgesi içinde coğrafi denge kurulabilmesi açısından da önemli. Erbil, Duhok ve Süleymaniye vilayetlerine ek olarak Kürtlerin Hanekin'i merkez olarak alacak belki de Tuzhurmatu'ya kadar uzanacak bir bölgede yeni bir vilayet kurması hem Iraklı Kürtlerin etki sahasını genişletebilecek hem de bu bölgede güçlü olan ancak son dönemde KDP'ye karşı güç kaybeden KYB'nin en azından vilayet sayısı

bağlamında KDP'yi dengelemesini sağlayabilecek. Ek olarak Hanekin ilçesindeki petrol bu bölgeyi önemli kılıyor.”

Mezhepsel tansiyonun nedeni ülkedeki iktidar paylaşımı kadar buradaki nüfusun coğrafi dağılımından da kaynaklanıyordu. Diyala nüfusunun çoğunluğunu Sünni Araplar oluşturuyordu. Ancak Kifri ve Hanekin dışındaki dört ilçede karmaşık bir mezhepsel dağılım söz konusuydu. Halis ile Beledruz'da ilçe merkezlerinde Şii Arapların ve merkezlerin çevrelerinde Sünni Arapların; Bakuba'da ve Muktadiye'de ise Sünni Arapların ve Şii Arapların büyük ölçüde iç içe olduğu karmaşık bir yerleşim dokusu vardı. Sünnilerin ağırlıkta olduğu demografik kompozisyon vilayet yönetimine ancak Aralık 2009'daki mahalli seçimlerde yansiyabilmişti. Sünni gruplar daha önce protesto ettikleri seçimlerin aksine son vilayet konseyi seçimlerine aktif katılım göstermişti. Şii grupların ve Kürtlerin gerektiğinden fazla söz sahibi oldukları vilayet konseyi renk değiştirmişti. Sandalyelerin üçte ikine yakını ve valilik makamı Tavafuk ve Irak Ulusal Projesi'nin başını çektiği Sünni gruplara geçmişti. Buna karşılık Diyala'daki yargı sistemi ile güvenlik güçlerinin dokusu tam tersi bir durum arz etmeye devam etmişti. Vilayetteki hakimlerin tamamını halen Şiiler (cezaevlerindeki mahkumların büyük bölümünü ise Sünniler) oluşturuyordu. Diyala'daki güvenlik bürokrasisi elitini oluşturan Harekât Komutanlığı'nın başındaki Tarık Abdül Vahab Jasım Mahdi el Azavi, Irak ordusu 5. Tümen Komutanı Halid Cevad Kazım Muhsin el Rubai, Emniyet Müdürü Abdül Hüsiyen Ali Damuk Salman el Şammari, Vilayet Müşterek Kontrol Merkezi Müdürü Muhammed Kathem Hadi ile Ağır Suçlar Birimi Komutanı Kasım Hamadi Suheyl gibi isimlerin de yine tamamı Şii idi. Diyala nüfusunun mezhepsel yapısı ile Sünniler ile Şiilerin siyasal süreçlerde ters kutuplarda yer almış olması, El Kaide'nin uzun süre bölgede etkin olmasını hazırlayan nedenlerin başında geliyordu. Örgüt bugün eski gücünde olmasa da Diyala'daki varlığını etkin biçimde sürdürüyordu.

Diğer taraftan Diyala'daki saldırıların önemli bir bölümü uzun süre Amerikan güçlerini hedef aldı. Öyle ki Diyala, ABD güçleri için en fazla kayıp verilen yerler arasındaydı. Bu nedenle Amerikan birlikleri bölgede çok hassas bir hareket tarzına sahip. Diğer taraftan Amerikalı komutanlar halen, saldırılar için bölgeye büyük miktarlarda silah ve patlayıcı gönderdiğini öne sürdükleri İran'ı suçlamaya devam ediyor. Kimilerine göre İran, ABD'nin Diyala'da (biri sınıra sıfır noktada olan) 4 üsle varlık göstermesinden rahatsız ve şiddet eylemlerini destekleyerek ABD güçlerini burada pasif kalmaya zorluyor.

Diyala'daki seçim gözlemlerimiz sırasında Bakuba-Halis sınırında konuşlu olan Amerikalılara ait Warhorse İleri Operasyonlar Üssü'nde kalıyorduk. Seçim gözlemciliğini iki ayrı fasılda yaptık. İlk gözlemciliğimiz Irak güvenlik güçleri, hastalar ve mahkumlar gibi özel durumu olan kimselerin (Special Needs) diğer vatandaşlardan 3 gün önce oy kullanacağı merkezlerin ziyaret edilmesi idi. Bu amaçla 4 Mart Perşembe günü ABD'nin Bağdat Büyükelçiliği'ndeki bazı diplomatlar, Diyala'daki ABD Vilayet Yeniden İnşa Ekibi (Public Reconstruction Team) ve Amerikan özel güvenlik birimlerinin de içinde olduğu bir heyetle üç seçim merkezinde çalışmalarda bulunuyorduk. Bunların ikisi Bakuba'daki Musa bin Nasır Okulu ile Sareya Okulu, diğeri de Halis'taki El Samoa Okulu idi. Muktadiye'deki iki seçim merkezinde yapacağımız çalışma ise güvenlik ekiplerinin isteği nedeniyle iptal ediliyordu. 4 Mart'taki ilk gözlemlerimizde oylamaya ilişkin ciddi bir usulsüzlük dikkatimiz çekmiyordu. Nitekim oylamayı izleyen bazı parti temsilcileri, herhangi bir sorun yaşanmadığını ve süreçten memnun olduklarını teyit ediyorlardı. Buna karşılık organizasyonla ilgili olarak birtakım küçük düzensizlikler yaşandığı ortadaydı. Bunların başında, oyunu kullanmak isteyen ve çoğu güney vilayetlerinden olan güvenlik güçlerinin isimlerini seçmen listelerinde bulma güçlüğü geliyordu. Ayrıca, oylama saatinin başlamasının üzerinden bir saat geçmiş olmasına rağmen, henüz

seçmenlerin ve parti temsilcilerinin gelmemesi gerekçe gösterilerek çoğu sandığın kapağı plastik kelepçelerle bağlanmamıştı. En fazla dikkatimizi çeken hususlardan biri de, oy sandıklarının bulunduğu istasyonlarda (odalarda) çok az sayıda parti temsilcisinin bulunmasıydı. Bunun nedeni, Sünni nüfusun çoğunlukta olduğu Diyala'da oyunu vermeye gelen güvenlik güçlerinin tamamına yakınının Şii olması ve oylarının dağılımının önceden büyük ölçüde tahmin edilebilir olmasında aranabilirdi. Nitekim merakımız nedeniyle, oylama başlamadan hemen önce okulun avlusunda sıraya geçen güvenlik güçlerinden doğum yerlerinin belirtilmesi istendiğinde 10'a yakın askerin tamamı Basra, Divaniye, Necef ve Kerbela gibi Şii vilayetlerinden olduğunu ifade ediyordu. 4 Mart'taki oylama sırasında not ettiğimiz şeylerden biri de, bazı seçim merkezlerinin çok yakınında yer alan seçim kampanyası materyallerinin kaldırılmaması oluyordu.

7 Mart Pazar günü sıradan Iraklı seçmenlerin oy kullanacağı seçimler için, 7 seçim merkezinde gözlem yapmayı planlamıştık. Bu amaçla 6 Mart'ta Diyala'da Muktadiye ilçesindeki Normandi Amerikan Üssü'ne, buradan da Hanekin ilçesindeki Cobra Üssü'ne geçiyorduk. Ancak 7 Mart sabahı Irak güvenlik güçlerinin nezaretinde konvoyumuzla üstten ayrıldıktan 5 dakika sonra planlarımızda değişiklik yapılması gerekecekti. Celevre'de Sünnilerin yoğun olduğu bir yerleşim biriminde Halit Bin Velid Okulu'na gitmek üzere ilerlerken konvoyun önünde şüpheli bir araç fark ediliyordu. Aracın patlayıcı yüklü olduğunun tespit edilmesi üzerine Celevre programımız tamamen iptal ediliyordu. Konvoyumuz güzergâhını Hanekin ilçesinin As Sadiye kasabasına çeviriyordu. İşte tam bu sırada Celevre ve As Sadiye'de bombaların patlamaya başladığı haberi geliyordu. As Sadiye'de saat 08.30 sularında ulaştığımız El Karma Okulu'nda bombaların seçmen psikolojisini derinden etkilediğini görmek mümkündü. Oyunu kullanmak üzere gelen seçmen sayısı bir elin parmaklarını geçmiyordu. Seçim istasyonlarındaki parti temsilcileri, bombala-

ma eylemlerinin seçmenleri eve kapanmaya mecbur bıraktığını belirtiyordu. Nitekim bu ifadeleri, biz henüz okulda bulunduğumuz sırada ardı ardına gelen patlamaların gürültüleri ile teyit ediliyordu. O sırada gelen bilgiye göre, gürültüsünü duyduğumuz patlamalardan biri, bizi bekleyen zırhlı araçlarımızın 100 metre yakınında olmuştu.

Neticede bu seçim merkezinde yaptığımız gözlemlerde herhangi bir usulsüzlükle karşılaşmamış olsak da, seçmenlerin merkeze gelememesi büyük bir sorundu. Güvenlik sorunun ne denli büyük olduğu, bu okuldan ayrıldıktan 5 dakika sonra, birkaç sokak ileride konvoyumuzun durmak zorunda kalması ile kesinlik kazanıyordu. Durma nedenimiz, konvoyumuzun önünde patlayıcı yüklü yeni bir aracın tespit edilmesiydi. Lakin tek sorunumuz bu değildi. Güvenlik ekibimize kasabanın her yerinde sık aralıklarla çeşitli patlamalar olduğu haberi ulaşmıştı ve bu nedenle 1 saat kadar bulunduğumuz noktadan hareket edemeyecektik. Tehlikenin kısmen geçtiği haberi ulaşıp As Sadiye'den saat 11.00 sularında çıkmak üzereyken ulaşan yeni bilgi, Diyala'da tablonun ne denli "sıcak" olduğunu gözler önüne seriyordu. Buna göre, yalnızca As Sadiye'de 08.00-11.00 arasında yani 3 saatte yaşanan patlama sayısı 23 idi.

As Sadiye'deki güvenlik krizinin tersine, bu kasabaya sınır olan Muktadiye ilçesinde tek bir patlama dahi olmamasını şaşkınlıkla karşılıyorduk. Muktadiye'de ikisi ilçe merkezinde biri Büyük Barvana kasabasında yaptığımız gözlemlerde, katılımın çok daha yüksek olduğuna şahit oluyorduk. Güvenliğin iyi olduğu yerlerde özellikle kadınların ilgisinin yüksek olması dikkat çekiyordu.

Diyala'daki seçim gözlemlerinde dikkat çeken diğer detayları ve yaşanan olayların bize düşündürdüğü bazı hususları şöyle sıralıyorduk:

- Kürtlerin güçlü olduğu Hanekin'deki sandıklarda, Noşirvan Mustafa liderliğindeki Goran partisinin herhangi bir temsilcisine rastlaya-

mamıştık. Sokaklarda da bu partinin tek bir seçim kampanyası materyalini görmek mümkün değildi. Amerikalı bir askeri yetkili, Hanekin'in en güçlü partisinin KYB olduğunu ve peşmerge komutanı Molla Bahtiyar'ın burada ciddi bir hâkimiyet kurduğunu belirtiyordu.

-Seçim merkezlerindeki parti temsilcilerinin dağılımına bakıldığında, Başbakan Maliki'nin seçim koalisyonunda oldukça az sayıda kimse olması dikkat çekiyordu. Seçimlerden hemen sonra gelen Maliki'nin yüksek bir oy oranını yakaladığı haberi ile bu durum bir tezat teşkil ediyordu.

- Bir çıkarsama yapmak gerekirse, Diyala'nın bazı yerlerinde bombalama eylemlerinde sandıklara gidemeyen veya gitmesi engellenen kesimlerin Sünni Araplar ve korumasız durumdaki Türkmenler olması, bu durumdan istifade edecek faillerin tahmin edilmesini kolaylaştırıyordu.

- Dikkat edilmesi gereken bir husus da, uluslararası seçim gözlemciliğinin tesadüfen ya da bilinçli olarak belirlenmiş çok az sayıdaki noktada çok sınırlı bir zaman kesitinde, oylamanın ancak belirli bir safhasını izlemeyi kapsadığıydı. Irak'ta 18 milyon 900 bin kayıtlı seçmen için 9 bin seçim istasyonu kurulduğu göz önüne alınırsa, bir gün içinde 5-15 istasyon gezebilen seçim gözlemcilerinin bildireceği kanaatler, seçmenlerin içinde buldukları sıkıntıları ya da olumlu şartları kesin biçimde teyit etmek ya da genellemelere ulaşmak için yeterli değildi. Dolayısıyla bizler, yukarıda anlattıklarımızın Irak'taki ya da Diyala'daki seçim sürecinin tümünü temsil etmekten uzak olabileceği ihtimalini yabana atmayacaktık.

4. Erbil'de ABD Üssünden Seçim Gözlemleri

Irak'ta gerçekleşen 7 Mart parlamento seçimleri için 1 Mart - 10 Mart tarihleri arasında Uluslararası Gözlemci olarak Irak'ın Erbil şehrindeydik. Seçim öncesi ve sonrası toplamda 10 günlük süreyi Bölgesel Kürt Yönetimi'ne

bağlı Erbil'de geçirdiğimiz için, derinlemesine gözlem yapma imkânımız olacaktı. Erbil'de, ABD'nin Regional Reconstruction Team (RRT)'in tahsis ettiği bir Hıristiyan mahallesinde kalacaktık. Bağdat'ta, Erbil'e birlikte gidilecek ABDli ekiple buluşmanın ardından ABD'nin Bağdat'taki askeri havaalanından Musul aktarmalı olarak Erbil havaalanına, oradan da RRT'nin araçları ile kalacağımız mahalleye ulaşılmıştı. Bizler seçimlerin kurallara uygunluğunu gözlemlemek üzere görevlendirilmiş fakat bizler uluslararası seçim gözlemcisi olarak yaptığımız görevimizin yanında, Erbil'de "Türk gözlemciler" olarak ayrı izlenimler edinmiştik.

7 Mart'taki genel seçimlerin dışında, 4 Mart'ta "Special Needs Day" olarak adlandırılan ve polislerin, asayişin, peşmergenin, hastaların ve hastane çalışanlarının oy kullandığı ayrı bir seçim günü daha olmuştu. Bizim Erbil'e ulaştığımız tarih olan 1 Mart'ın öncesi ortamı Süleymaniye'li fakat Erbil'de ikamet eden ve ABD'nin Bölgesel Yeniden Yapılandırma Takımı'nda çalışan bir Kürt politika uzmanından dinleme imkânımız olacaktı. Kendi ifadesine göre, propaganda sürecinin başladığı 12 Şubat gece yarısı Erbil'de tüm partiler ve adayları posterlerini duvarlara yapıştırmaya ve çeşitli yerlere asmaya başlamıştı. Hemen hemen her parti araçları ile şehirde bayraklarını sallayarak kornalar eşliğinde tur atmış ve seçim kampanyaları adeta bir kutlama gibi başlamıştı. Bizim kaldığımız süre boyunca da, kampanyaların yasaklandığı seçim öncesi güne kadar, her gece kornalar duyuluyordu. Aynı anda polis sirenleri ve ambulans seslerinin de duyulması, kaldığımız mahallenin dışına çıkamayan ve neler olup bittiğini anlayamayan bizler için geçici bir endişe sebebi oluyordu, fakat hiçbir olay çıkmadığı haberleri ile rahatlıyorduk.

Erbil'de kampanya sürecinin Irak'ın geri kalanından farklı olduğu da bize söylenenler arasındaydı. Şehrin genelinde, geceleri dolaşan konvoylar hariç, bir sükunet hakimdi. Örneğin, Süleymaniye'deki gibi Goran (Değişim hareketi) ve Kürdistan Listesi taraftarları arasında

silahlı çatışmalara Erbil’de şahit olmayacaktık. Irak Yüksek Seçim Komisyonu’nun da Erbil’in seçimlerde şiddetin en az yaşandığı şehir olduğuna ilişkin bir açıklamasını okuyorduk. Erbil’de seçimlerde 4 liste rekabet ediyordu: Kürdistan Listesi ve Goran dışında, seçimlere bu kez ayrı ayrı katılmayı tercih eden Kürdistan İslami Birliği (KİB) ve Kürdistan İslami Grubu (KİG). Genel olarak tüm listeler bölgeleri için “reform ve daha iyi hizmet” etrafında birleşiyordu fakat ayrı ayrı listelerin seçim propagandalarından kısaca söz etmek gerekirse; Kürdistan Listesi’nin Kürt halkının petrol gelirlerine sahip olma hakkı, bölgenin ekonomik kalkınması ve Bağdat hükümeti ile bölgesel yönetim arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde yetki sahibi olma konularına odaklandığını; Goran’ın güvenlik sisteminde reform, sivil toplum ve hükümet dışı kuruluşların rolünün artırılması gibi konulardan söz ettiğini ve iki İslami listenin ise Iraklılık kimliğine vurgu yaparak bölgenin ahlaki yeniden yapılandırılması gibi konular üzerinde durduğunu söylemek mümkündür. Her listenin kendine göre bir seçim programı olsa da, Goran hareketi dahil, hepsi bir konuda birleştiğini gözlemek kolaydı. Tüm gruplar, Kerkük dahil olmak üzere tartışmalı bölgelerin Bölgesel Kürt Yönetimi’ne katılmasını istiyordu.

Oy merkezlerinde mümkün olduğunca Erbilliler ile konuşmaya özen gösterecektik. Konuştuğumuz kişiler, buradaki halkın oylarını Kerkük başta olmak üzere diğer tartışmalı bölgelerin Kürt Yönetimi’ne katılması, bölgenin refah seviyesinin yükseltilmesi ve Bağdat’ta daha çok söz sahibi olması konuları etrafında odaklanarak verdiklerini söylüyordu. Ayrıca bu kişiler seçim kampanyaları süresince, seçim öncesi atmosferin demokratikliğini anlamak adına sorduğumuz sorulara, her 4 listenin de hemen hemen eşit oranda kampanya yapma şansına sahip olduğunu söyleyerek cevap veriyordu. Fakat bizlerin gözlemine göre caddelerde Kürdistan İttifakı’nın daha çok afişi bulunuyordu. 4 Mart’taki seçimler için gezdiğimiz 12 seçim merkezinin Erbil’in çok çeşitli mahallelerin-

den seçilmiş olması, bu konuda daha iyi gözlem yapmamıza imkân veriyordu. Mahallelerde yaşayan halka göre partilerin posterleri de değişiyordu. Örneğin Türkmen Mahallesi olan Azadi mahallesinde, 3 Türkmen listesinden 2’si Kürdistan İttifakı listesi içinde olduğu için Türkmen Cephesi’nin posterlerine daha az, fakat Kürdistan Listesi’nin afişlerine daha çok rastlıyorduk. Ayrıca Türkmen adayların afişleri Türkçe yazılmıştı. Aynı şekilde Hıristiyanların yani Keldani, Asuri ve Süryanilerin yaşadığı mahallelerde Hıristiyan partilerin afişleri ve dindar olan Kürtlerin yaşadığı mahallelerde ise KİG ve KİB’nin posterleri vardı. Goran’ın afişlerine ise belli bir yerde değil, Erbil’in genelinde rastlamak mümkündür.

Aracımızın seyri boyunca gözümüze sürekli Türk firmalar çarpıyordu. Bölgedeki yabancı yatırımların yüzde 70’inin Türklere ait olduğu da biliniyordu. 4 Mart seçimlerinde asayiş, polis ve askerler için oy merkezleri olarak okullar kullanılırken, hastalar ve hastane çalışanları için özel ve devlet hastaneler kullanılıyordu. Dolayısıyla, birçok hastaneyi görme şansımız oluyordu. Özel hastanelerin durumunun iyi olması beklenebilir bir durumdu, fakat devlet hastanelerin düzeni, temizliği ve kalitesi bizleri şaşırtıyordu.

Gün boyunca gezdiğimiz oy merkezlerinde seçim merkezi başkanlarının işlerini titizlikle yürüttüğüne şahit oluyorduk. Irak Yüksek Seçim Komisyonu’nun seçimlere ilişkin verdiği konferansta anlatıldığı üzere oy merkezleri planlanmış, siyasi parti gözlemcileri, kayıt görevlileri yerli yerinde görevlerini yapıyorlardı. Aynı zamanda Tammuz ve Shams isimli yerel sivil toplum örgütleri de gözlemci göndermişti. Her siyasi partiyi temsilen gözlemciler de seçim istasyonlarında hazır bulunuyordu. Siyasi parti temsilcileriyle her merkezde birebir konuşarak gözlemlerini soruyorduk. Her seferinde aldığımız cevap olumluydu. Bir parti gözlemcisinin “Goran bile olumsuz bir şey söylemiyorsa ve bizimle aynı fikirdeyse, gerçekten sorun yok demektir” şeklindeki ifadesi durumu özetliyor-

du. Gözlemlemek üzere girdiğimiz okullardan biri de Türkmen Mahallesi olan Azadi mahallesiydi. Bu mahallenin diğerlerinden daha yüksek bir refah düzeyine sahip olduğuna ilişkin gözlemimizi iletteğimizde, çoğunluğu toprak sahibi ve iş adamı olan Türkmenlerin Erbil’de en zengin kesimi oluşturdukları, bunun da nedeninin sadece iş ile ilgilenmeleri olduğu, enerjilerini sadece işlerine harcadıkları ve siyasetle çok iç içe olmadıkları yorumu yapıyordu.

Gözlemlerimiz neticesinde 4 Mart seçimlerinde karşılaştığımız iki kaydadeğer sorundan sözedilebilir. Birincisi, merkezlerin üçte birinde oy sandıklarının bağlarının yeterince sıkı bağlanmamış olmasıydı. Nedenini sorduğumuzda, sandık numaralarının görünebilmesi için böyle yapıldığı öne sürülmüştü. Diğer bir sıkıntı ise, kapanışı izlediğimiz oy merkezinde karşılaştığımız izdihamdı. 100’e yakın güvenlik mensubu o saate kadar isimlerini hiçbir oy merkezinde bulamadıkları için oy kullanamamış ve bulduklarında ise saat 17.00’yi geçmişti. Karşılaşılan her sorunda olduğu gibi, uluslararası gözlemcileri şikâyet merci varsayarak şikâyetlerini iletmek istemişlerdi. Biz de bundan Irak Yüksek Seçim Komisyonu’nun sorumlu olduğunu ifade ettik ve tek önerimizin şikâyet formlarını doldurmaları olduğunu söylemiştik. Fakat şikâyetlerini dillendirmekte gösterdikleri hevesi formları doldurmak için hiç kimse göstermeyecekti. Oradan ayrıldığımız sırada, oy kullanmalarına izin verileceği haberini alacaktık.

4 Mart seçimleri sonundaki genel izlenimlerimiz ise şu yöndeydi: Erbil’de kesinlikle bir seçim kültürü oluşmuştu. Gezdiğimiz her merkezde, gerek görevliler gerekse de yerel gözlemciler demokrasi konusundaki düşüncelerini dile getirmişler, bizimle sürecin nasıl işlediğini paylaşmak için çok istekli davranmışlardı. En çok dikkatimizi çeken nokta ise, ABD’li gözlemcilere yaklaşımlarıydı. Onların verdiği bir ödevmiş gibi, demokrasiyi nasıl öğrendiklerini, nasıl daha da yerleşmesi için çabaladıklarını ABD’lilere anlatmak için oldukça istekliydim. Onları işgalci olarak görmedikleri açıktı. “Siz

bize demokrasi getirdiniz, yıllardır özlemini çektiğimiz demokrasiyi getirdiniz, bize kavga etmeden yaşamayı öğrettiniz, yüzünüzü kara çıkartmayacağız, gösterdiğiniz hedefte sonuna kadar ilerleyeceğiz” şeklinde ifadeler kullanılmıştı.

Sonuç olarak Erbil halkı için çok önemli bir gündü. 4 Mart’taki seçimler ABD’nin Erbil’deki Bölgesel Yeniden Yapılandırma Takımı ve Irak Yüksek Seçim Komisyonu tarafından verilen eğitimlerin bir uygulaması niteliğinde tezahür etti. Zaten ABD’li ekip seçim gözlemi sırasında dikkat etmemiz gerekenleri, Seçim Komisyonu’nun konuya ilişkin sunumu üzerinden bize birkaç slayt halinde göstermiş ve eğitimi 1 saate sığdırmıştı. 5 Mart günü Erbil Sheraton Otel’de Komisyon tarafından verilen konferans ise bu eğitimin detaylı hali olarak karşımıza çıktı.

7 Mart seçimlerinde ise, girdiğimiz oy merkezlerinde o saate kadar kaç oy kullanıldığını öğrenerek genel katılıma ilişkin bir fikir edinmeye çalışmıştık. Katılımın oldukça yüksek olduğunu izlenimini edinmiştik. Sonradan açıklanan rakamlar da bizim gözlemlerimizi doğrular nitelikteydi. Son duruma göre Irak genelinde en yüksek katılım Kuzey Bölgesi’nde gerçekleşmişti. Duhok yüzde 80 ile başı çekerken Erbil yüzde 76 ile onu takip ediyordu.

7 Mart seçimlerine ilişkin önemli bir tecrübe de, ziyaret ettiğimiz hemen hemen tüm oy merkezinde, Türk olduğumuzun anlaşıldığı anda bizimle Türkçe konuşulması idi. Kimi zaman güvenlik görevlileri kimi zaman da seçim merkezi başkanları ya da görevlileri Türkçe konuşuyorlardı. Aralarında Türkmenler de vardı elbette fakat Araplar ve özellikle Kürtler ya Türkiye’de iş nedeniyle yaşamış olmalarından ötürü ya da Kerkük’te yaşamış olmalarından ötürü Türkçe bildiklerini ifade ediyorlardı. Türkiye’nin Erbil Konsoloslugu’nun yakın bir zaman içinde açılacak olmasından duydukları heyecanı dile getirmeyi de ihmal etmiyorlardı.

Yaşadığımız diğer deneyim ise oldukça üzücüydü. Kürtlerin yaşadığı mahallelerden birinde bulunan bir ilkokulun panosunda bulunan bir resim ve harita dikkatimizi çekiyordu. Resmin üzerinde, Kürt Bölgesi bir kalp olarak gösterilmiş ve üstüne 4 adet bıçak saplanmıştı. Kan akıtan bıçakların üzerinde; Irak, İran, Suriye ve Türkiye yazıyordu. Harita ise, İran, Suriye ve Türkiye'ye ait illeri içeren bir sözde "Kürdistan" haritasıydı. Bu tür bir düşüncenin varlığından elbette ki haberdardık fakat bunu resimlerin ve haritaların bir ilkokulda olmasından dolayı duyduğumuz endişeyi seçim merkezi başkanına da ilettik. Bunun yanı sıra Bölgesel Yönetime ait binalar dışında hemen hemen hiçbir yerde Irak bayrağına rastlayamadık.

Erbil şehir merkezi dışında Şaklava isimli küçük bir yerleşime de gözlem yapmak üzere gittik. Şaklava yolu boyunca Türk şirketleri aralıksız şekilde reklam vermişti. Şaklava'da karşılaştığımız manzara çok heyecan vericiydi. Çünkü yerleşim yokuşlar üzerine kurulmuştu ve oy merkezlerine ulaşmak oldukça zahmetliydi, buna rağmen yaşlılar ve çocuklu aileler büyük bir istekle okullara yürüyorlardı. Kadınlar en güzel kıyafetlerini giymiş, çocuklarını da aynı özenle giydirmişlerdi. Şaklava'da da Erbil merkezde de her merkezde "internally displaced people" yani ülkesinde yerinden edilmiş kişiler ya da ülke içi mülteciler için bir oy merkezi vardı.

Diğer bir önemli tecrübe, Türkçe eğitim veren Türkmeneli ilkokulunda yaptığımız gözlem. Bölgede Türkçe eğitim veren 17 okul olduğunu öğrendik ve en son olarak İhsan Doğramacı Vakfı'nın Erbil'de inşa ettirdiği Uluslararası Bilkent Erbil Koleji'nin Eylül 2010'da eğitime başlayacağı haberini aldık. Saat 17.00 itibari ile girdiğimiz son seçim merkezinde kapanışı izledik. Saat 17.00'de sandık açıldı, oylar masaya döküldü ve önce oylara bakılmadan damgalar kontrol edildi. Daha sonra listelerde oy verirken yanlış işaretleme yapılıp yapılmadığı kontrol edildi. En son olarak da hangi listenin kaç oy aldığı sayıldı. Bu işlemler ikişer kez tekrarlandı

ve oldukça titiz davranıldı. Bulduğumuz oy merkezi yani okul maddi durumu iyi olmayan Kürt ailelerin yaşadığı bir mahalleydi ve bulunduğumuz sınıftan çıkan sonuç şu şekildeydi: Kürdistan İttifakı 170, Goran 54, KIU 51, KIG 28, Türkmen Cephesi 2, Faysal Basha (Ürdün Kralı tarafından destekleniyor) 1, Rafideen (Hıristiyan listesi) 1.

Erbil'den daha sonra aldığımız bilgilere göre; 11 Mart Perşembe günü itibariyle, oyların yüzde 28'inin sayıldığı Erbil'de Kürdistan İttifakı Listesi 96378 oy ile önde gidiyordu. Goran, 93246; Kürdistan İslami Grubu 57435 ve Kürdistan İslami Birliği 47073 oy almış durumdaydı. 4 Mart günü kullanılan 4000'den fazla oy ise henüz bu rakamlara dâhil edilmemişti.

Seçimlerin ertesi günü, oy sandıklarının depolandığı *Erbil Ware House*'a da gitme imkânımız oldu. Tüm oy merkezlerinde sayılan oylar, rapor edilerek, şikâyet formları ile birlikte sandıklar bu depoya gönderiliyordu. Biz 08.30 itibari ile oradayken, sandıkların bir kısmı gelmiş, bir kısmı ise halen kamyonlarla taşınmaktaydı. Sandıkların ağızları mühürlü halde getirilip, belli formlara kayıtları yapıldıktan sonra depoya alınıyor ve sınıflandırılıyordu. Örneğin, diğer şehirlere gönderilecek olan IDPlerin oy verdiği sandıklar bir yere ve Erbil'e ait olanlar bir yere olmak üzere bir sınıflandırma yapılıyordu. Burada depo sorumlusu bize, oyların teyit amaçlı bir kez daha sayıldığını ve rapor edilerek Bağdat'a gönderileceğini ifade ediyordu. Aynı şekilde şikâyet formları da 2 nüsha halinde, açılmadan Bağdat'a gönderileceği belirtiliyordu. Önceki seçimlerde bir nüsha da Erbil'deki yönetime kalacağı fakat bu seçimlerde kuralın değiştiği bildiriliyordu. Burada da konuşulan, katılımın yüksek olduğu fakat en büyük sorunun oy kartları olmasına rağmen isimleri listede olmayan kişilerin oy kullanamamış olmasıydı. Erbil için bir rakam bilinmiyordu ama Duhok'ta bu şekilde oy veremeyen kişilerin 3000'den fazla olduğu ve protesto etmeye hazırlandıkları söyleniyordu. Depoda her şey adil

görünüyordu ve sistemli çalışılıyordu. Fakat herhangi bir gözlemci yoktu. Biz de yarım saatlik çalışmanın ardından buradan ayrılırken şu görüşte hem fikirdir: “Evet, biz seçimlerin adaletini birebir gözlemledik fakat bu depoda neler olacağından hiçbirimiz emin değiliz...”

Sonuç olarak, 7 Mart 2010 Irak genel seçimleri için katılımın oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Bölgesel Kürt Yönetimi’nde ise sonuçlar ise şöyleydi: Hiçbir parti hükümeti kuracak çoğunluğa sahip olmayacağı için KDP ve KYB’nin başını çektiği Kürdistan İttifakı büyük olasılıkla koalisyon ortaklarından olabilirdi. Bunun yanı sıra Goran’ın da koalisyona girme ihtimali bulunuyordu. Seçim sürecine ilişkin tek ciddi sorun insanların oy kartlarına sahip olmalarına rağmen listelerde ismini bulamayan insanların seçim merkezlerinden geri dönmek zorunda kalmalarıydı. Bu durum birçok oy kaybına neden oldu. Ayrıca yeni bir demokrasi için bu psikolojik bir anlam da taşıyordu.

Gelecek seçimlerde bu sıkıntının bir daha yaşanmaması için şikâyet formları önemli bir girdi arz edecekti, fakat bu mümkün olamamıştı. Ya formlardan kimsenin haberi yoktu ya da öyle sanıyoruz ki şikâyet kültürüne sahip değillerdi. Seçimlerden edindiğimiz olumlu gözlemler ise organizasyondaki başarı idi. Nitekim kuyruklar yoktu. Güvenlik sıkıntısı da yoktu. Katılım yüksekti. Uluslararası seçim gözlemcilerinden her girilen oy merkezinde isimleri ve bağlı oldukları kurumları yazarak imza atmaları istenmişti. Bu Irak’ın yaşadığı üçüncü ve Erbil’in yaşadığı dördüncü seçimdi.

5. Erbil’den Seçim Gözlemleri

Erbil’de Türk gözlemci heyeti olarak 5 kişilik bir ekiple seçimleri takip ettik. Ayrıca üç arkadaşımız da ABD üssünde farklı bir ekip olarak görev yapıyordu. Erbil’in merkezinde ve ara sokaklarında dolaştığımızda ilk göze çarpan olgu Erbil’de Irak’ın diğer bölgelerinden farklı bir seçim rekabetinin ve propaganda çalışmalarının yürütüldüğüydü. İki hafta önce Bağdat’ta yap-

tığımız seçim gözlemlerinde tüm partilerin seçim propagandaları yürüttüğüne tanık olmuştuk. Ancak Erbil’e geçince farklı bir seçim atmosferiyle karşılaşmıştık. Başbakan Maliki’nin Kanun İttifakı dâhil olmak üzere Şii veya Sünni partilere ait posterlerin veya flamalarının Kürt partilerle karşılaştırıldığında son derece az olması seçimlerin Kürt partileri arasında geçtiğini bize açık bir şekilde göstermekteydi. Zira hem Kürdistan Listesi hem de Goran (Değişim Hareketi) seçimlere büyük Şii veya Sünni partileriyle ittifak yapmadan hazırlanmaktaydı. Kürt bölgesinde seçimlerden önce bu partilerle ittifak yapmak aynı zamanda siyaseten ciddi anlamda oy kaybını göze almak anlamına gelmekteydi. Özellikle Süleymaniye başta olmak üzere Kerkük, Erbil, Musul ve Diyalâ’nın Kürt bölgelerinde yoğunlaşan seçim çalışmalarından anlaşıldığı üzere 2010 seçimleri bazı Kürt partileri açısından yaşamsal bir önem kazanmıştı.

Dolayısıyla Kürt partileri tarafından yürütülen seçim çalışmalarından anlaşıldığı üzere 2010 seçim sonuçları yalnızca Kürtlerin Bağdat’ta temsil edilmelerinde değil aynı zamanda ve hatta daha güçlü bir şekilde Kürt siyasal yaşamındaki rekabeti ve mücadeleyi derinleştirecekti. ORSAM uzmanlarından Yrd. Doç. Dr. Serhat Ekmen ve Oytun Orhan tarafından Şubat başında bölgede yürütülen araştırmalarda da belirtildiği üzere Erbil seçimlerinde öne çıkan temel vurgu Goran Listesinin seçimlerden elde edeceği milletvekili sayısıydı. Bu bağlamda Kürt bölgesindeki seçimlerin önemli bir hal almasının en önemli nedenlerinden biri KYB’nin Goran’ın meydan okumaları karşısında zayıflaması ve Kürt siyasetindeki stratejik konumunu kaybetmesi tehdidi yaşamasıydı. Söz konusu tehdit ve endişe KYB’nin seçimlere hazırlanırken tüm varlığını ortaya koymasına yol açmış durumdaydı. Celal Talabani, Irak’ın Cumhurbaşkanı olmasına ve Kürdistan Listesi tarafından seçimlerin ardından tekrar Cumhurbaşkanı aday olarak ilan edilmesine rağmen son birkaç aydır Süleymaniye ve Kerkük’teki seçim çalışmalarını bizzat yürütmekteydi. Bir ay bo-

yunca Kerkük'teki seçim çalışmalarını doğrudan yürüten Talabani'nin eski dostu ve yardımcısı Goran lideri Noşirvan Mustafa'nın yükselişini durdurma çabasının sonuç verip vermediği belirsiz olmasına karşın, Erbil'deki siyasi gözlemciler KYB'nin üçüncü parti olmayı kabul etmek zorunda kalacağını ileri sürmekteydi.

Goran hareketinin ortaya çıkışı ve yükselişi KDP ve KYB hükümetinin başarısızlığıyla ilişkilendiriliyordu. Goran'ın özellikle hükümete yönelttiği yolsuzluk, adam kayırmacılığı, partililik, aile yönetimi ve bölgeler arasında dengesiz yatırımlar yapma gibi suçlamaların Goran'ın yükselişinde rol oynadığı anlatılıyordu. Ancak, bu iddialar Goran'ın neden Erbil ve Duhok gibi Kürt seçmenlerin bulunduğu bölgede Süleymaniye veya Kerkük'le karşılaştırıldığında yeteri kadar ses getirmede sorusuna cevap oluşturmadığı açıktı. Bazı analizciler KDP'nin kontrol ettiği bölgelerde muhalefet hareketlerinin ortaya çıkmasına izin vermediğini öne sürmekteydi. Bu yüzden de Goran'ın bu bölgelerde etkili bir propaganda ve seçim çalışması veya seçimlerin ardından oyların adil sayımına müdahale edemediğini öne sürülmekteydi. Bunlara benzer iddialar kendi içinde doğruluk payı taşımasına rağmen yeterli değildi.

Bu bağlamda Goran'ın yükselişini ve 2010 seçimlerinde yapmak istediğini daha iyi anlayabilmek için bölgesel Kürt Yönetimi'nin idari ve siyasi yapısına bir kez daha bakmakta yarar vardı. 1991 sonrası dönemde ortaya çıkan özerk yönetim 2003 işgali sonrası da Irak'ın yönetim şekli olarak federalizmi kabul etmesiyle anayasal bir yapı haline gelmişti. Erbil, federe bölgenin başkenti olarak kabul edilmesine karşın KDP Duhok ve Erbil, KYB de Süleymaniye'deki yönetimlerini korumuştur. Dolayısıyla Bölgesel Kürt Yönetimi de kendi içinde iki ayrı idari ve siyasi bölünmüşlüğü 2003 sonrası dönemde de sürdürmüştü. 2003 sonrası dönemde genel bütçeden %17 pay almaya başlayan Kürt Yönetimi Bağdat'tan gelen bütçenin önemli bir kısmını da kendi arasında bölüştürmüştü. Süleymaniye'ye ayrılan bütçe doğrudan

KYB'nin bu şehirdeki legal yapılarına aktarılırken Erbil ve Duhok'ta harcamaların önemli bir kısmı ise KDP'nin denetiminde kullanılmıştı. Erbil'deki siyasi analizcilerin Goran'ı yükselişine ilişkin analizi, 2003-2009 arası dönemde Erbil'de yönetimin başta ticari ve eğitim olmak üzere her alanda yeni bir yapılandırma çalışması içine girerken KYB'nin denetimi altında olan Süleymaniye'de kaynakların partililer arasında dağıtılmış olması ve şehrin kalkındırılmasına harcanmamasıydı. Bir süre sonra Erbil'de Süleymaniye'ye aktarılan kaynakların önemli bir kısmı yalnızca belli kesimler tarafından kullanılmaya başlayınca KYB'nin liderlik kadrosunda tartışmalar başlamıştır. KYB'nin belkemiğini oluşturan liderler arasında Talabani'den sonra Kusret Resul, Noşirvan Mustafa, Dr. Barham Salih ve Hero Talabani'nin eşi ve ailesi gelmekte. Bunlar arasında Talabani ailesini saymazsak Kusret Resul ve Noşirvan Mustafa iki önemli lider olarak karşımıza çıkmakta. Esasında Kürt bölgesindeki seçiminin kızışmasında rol oynayan temel neden de bu liderler arasındaki mücadele. Kusret Resul ve Noşirvan Mustafa KYB'den 2009'de bir kez daha ayrıldıklarını açıkladıktan sonra Kusret partiye tekrar dönmüş ve Noşirvan'ı bir anlamda Talabani ve diğer liderlerle birlikte tasfiye etmişlerdi. Ancak, Germiyan'dan Süleymaniye'ye ve Kerkük'e uzanan hat boyunca etkili bir güç olan Noşirvan da buna tepkisiz kalmamış uzunca bir dönemdir yürüttüğü kapalı muhalefeti açık muhalefet haline dönüştürmüştü. 25 Temmuz 2009 seçimlerinde bir anlamda KYB'deki rakiplerine ciddi bir darbe vuran Noşirvan 2010 seçimlerinde ise yarım bıraktığı KYB'nin lider kadrosunu siyaset sahnesinin dışına itme planını hataya geçirmek için var gücüyle çalışmaktaydı. Şayet Goran bu seçimlerde Talabani ailesi ve Kusret Resul gibi liderleri yenilgiye uğratmayı başarır ise bu doğal olarak KYB içinde yeni bir sürecinde başlamasına yol açabilirdi.

Erbil'deki siyasi analizcilerin seçim beklentileri, Goran'ın KYB'den 3 veya dört milletvekili fazla çıkartacağıydı. Ancak Goran'a yakın kaynaklar ise bu sayının çok daha fazla olduğunu ileri

sürmekteydi. Siyasi analizciler KDP'nin birinci parti çıkacağına kesin gözüyle bakmaktaydı. Buna göre KDP 25-30 arası, Goran 18-22 arası ve KYB'de 14-17 arası bir milletvekili çıkartacaktı. İslami partinin ise 2-4 arası bir milletvekili çıkartma şansı bulunmaktaydı. Dolayısıyla Kürdistan Listesi adı altında seçime katılan KDP ve KYB'nin seçimlerden birinci parti çıkmasına rağmen ittifak içinde milletvekili dağılımında KDP'nin daha güçlü olduğu görülmekteydi. Dolayısıyla Erbil'de, seçimlerin KYB'nin güç kaybına yol açacak bir şekilde sonuçlanacağı öngörülmürken bunun ne kadar ciddi olacağı ve KYB'nin lider kadrosunda bir değişimi zorunlu hale getirip getirmeyeceği seçimlerden sonra görülecekti.

6. Vasi'ten Seçim Gözlemleri

ABD heyeti ile bulunduğumuz Vasi'te seçim öncesinde büyük bir şiddet olayı beklenmiyordu. Şubat'ın son iki haftasında ABD üssüne karşı yapılan günlük küçük çaplı roket saldırılarının Mart ayı başı itibarıyla sona ermesinin ardından seçim sonrasında kadar Kut'ta herhangi bir olay yaşanmadığı söylenmişti. Buna rağmen herhangi bir provokasyona neden olmamak için ABD askerleri ve heyeti zorunlu durumlar dışında Vasi genelinde ve Kut'ta hareketlerine sınırlama getirmişlerdi. Bu nedenle gözlemlerimiz Kut ve ABD heyetinin belirlediği onüç seçim merkezi ile sınırlı kalacaktı.

Vasi vilayetinin merkezi olan Kut, Bağdat'ın güneydoğusunda İran sınırı yakınlarında nüfusunun büyük çoğunluğu Şii Araplardan oluşan bir şehir. Geniş bir alana yayılmış olmasına rağmen nüfusu ve gelir düzeyi düşük olan şehrin, büyük şiddet olaylarına sahne olduğunu söylemek zor. Nüfusun Şii ağırlıklı ve muhafazakar olmasının doğal bir sonucu olarak seçim öncesinde şans verilen partilerin başında Başbakan Maliki'nin Kanun Devleti Koalisyonu, Irak Ulusal İttifakı içinde yer alan Irak İslami Yüksek Konseyi ve Sadrcılar geliyordu. Bu partiler arasında Sadrcılar başarılı bir seçim kampanyası

yürütemediklerinden seçime doğru beklentilerini oldukça düşürmüş görünüyordular. Buna karşılık seçimin hemen sonrasında usulsüzlük iddiaları da Sadrcılar tarafından ortaya atılacaktı. Kut'ta 3000'e yakın Türkmen'in yaşadığı biliniyordu ve seçimde Vasi'teki tek Türkmen aday El İrakkiye listesinde 19. sırada yer alan Farız Abdüllatif Hasan'dı.

Kut genelinde 1-9 Mart tarihlerinde seçim merkezleri, oyların depolandığı yerler, oy sayım merkezi ve sandık görevlisi eğitim merkezinde yapılan gözlemlerde dikkat çeken en önemli nokta, seçim prosedürlerine gösterilen özendi. Birçok noktada seçim merkezleri içinde kuralara özellikle gözlemciler civarında dikkat edilmesine rağmen seçim merkezlerinin dışı için aynı şeyi söylemek çok zordu. Güvenlik tedbirleri sakin ortamın da verdiği rahatlıkla oldukça gevşekti. Seçim merkezleri etrafına yerleştirileceği söylenen bariyerler hemen hiçbir yerde yoktu. Irak Güvenlik Güçleri (IGG) sınırlı sayıda asker ve polisle sandık güvenliğini sağlamaya çalışıyordu. Çoğu yerde erkekler aranırken kadınlar için kurulan arama çadırları neredeyse hiç kullanılmıyor, kadınlar seçim merkezlerine aranmadan alınıyordu.

Seçim merkezleri içinde hem sandıkların düzenlenmesi, hem de görevliler genelde beklentileri karşılayacak nitelikteydi. Askeri konvoyla hareket eden ABD'li gözlemcilerin geldiği seçim merkezine ulaşmalarından çok önce bilindiği için bu durumu bir noktada doğal karşılamak gerekir. İki gün boyunca ziyaret edilen her merkezde sorumlular seçimlerin başarıyla yürütülmesinin kendileri için çok önemli olduğunu ifade ediyorlardı. Buna rağmen seçimler tamamen sorunsuz geçti demek yanlış olacaktı. Seçimlerin iki gününde de ufak tefek sorunlar çıkmasına rağmen bunlar biraz da uluslararası gözlemcilerin hazır bulunması sonucunda bütünümeden çözümleniyordu.

4 Mart tarihinde yapılan ve IGG mensupları, hastanelerde yatanlar ve hapishanedeki mah-

kumların oy kullandığı ilk seçim gününde seçmen listelerinde adlarını bulamayan bir grup askerle sandık güvenliğini sağlayan polisler arasında yaşanan gerilimde tarafların birbirine silah çektiği rapor ediliyordu. Bu sırada olay yerine gelen biz uluslararası gözlemcilerin de merkeze girişi engelleniyordu. Ancak neticede Bağımsız Yüksek Seçim Komisyonu temsilcileri, telefonlarımız üzerine seçim merkezine gelerek IGG mensuplarının “koşullu oy” kullanmasını sağlayarak olayı tatlıya bağlıyordu. Yine aynı gün bir diğer merkezde yüksek rütbeli IGG mensuplarının silahlarını seçim merkezi girişinde teslim etmeyi reddetmesiyle başlayan anlaşmazlık fazla sürmeden çözüme kavuşturuluyordu.

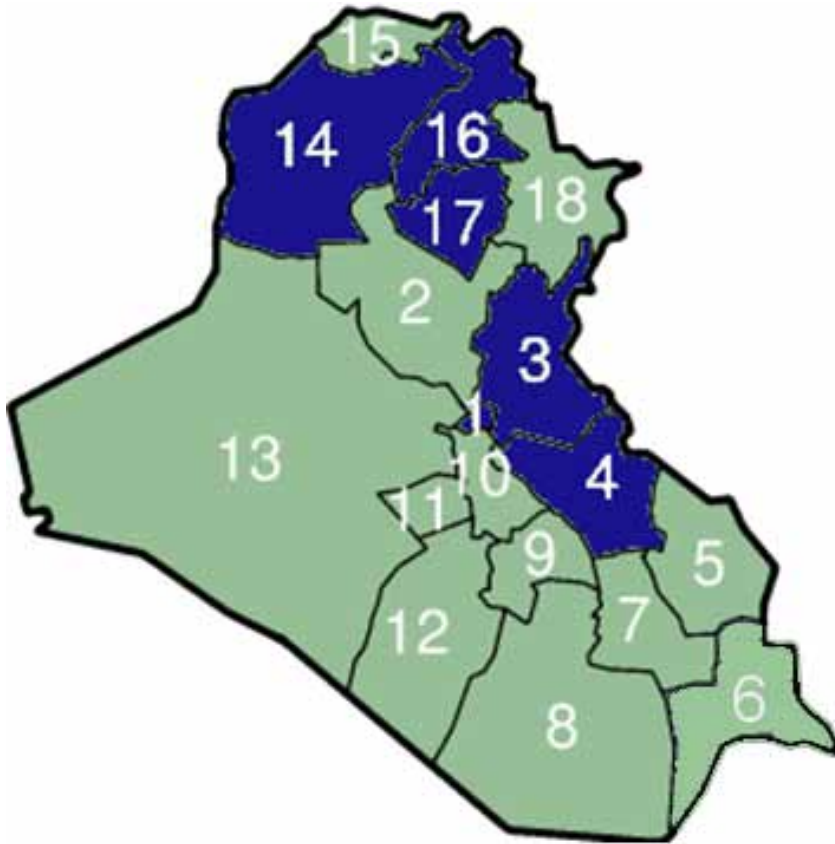
7 Mart'taki oylamada yaşananlar ise daha küçük aksaklıklardan ibaretti. Bir merkezde sabah saat 10.00 sularında bazı kadın seçmenler oy pusulası kalmadığı gerekçesiyle seçim merkezinden geri döndürülmeye çalışılmıştı. Gözlemcilerin durumdan haberdar edilmesi sonrasında ise oy kullanmalarına izin veriliyordu. Normal seçim merkezi listesinde bulunmayan ama Kut dışındaki şehirlere kayıtlı olan seçmenlerin sayısının çok olması nedeniyle sonradan açılan bir merkezde de seçmenlere zorluk çıkartıldığını gözlemliyorduk. Fakat daha sonra buradaki sorunların da Seçim Komisyonu'nun Kut temsilcisinin müdahalesiyle çözümlendiğini öğrenecektik.

Bir diğer dikkat çekici nokta, partilerden ve sivil toplum kuruluşlarından gelen yerel seçim gözlemcilerinin sayısıydı. Her sandığın başında birden fazla gözlemci bulunuyordu. Bunlar arasında gençler ve kadınlar çoğunluktaydı. Gözlemciler arasında en yoğun şekilde temsil edilen gruplar arasında El İrakîye Listesi, Kanun Devleti Koalisyonu ve Irak Ulusal İttifakı'nın yanısıra Komünist Parti yer alıyordu.

Oy verme sürecinin tamamlanmasının hemen ardından Irak makamları ABD askeri makamlarına başvurarak oy sandıklarının korunması için destek istemişlerdi. Yanlış yorumlanabileceği endişesiyle başlangıçta bu talebi reddetmelerine rağmen 8 Mart 2010 Pazartesi sabahından itibaren IGG'nin oy sandıklarının toplandığı depoların etrafında oluşturduğu kordona ABD askerleri de ikinci bir kordon oluşturarak destek olacaktı.

Seyahat etme imkânlarımızın sınırlılığı ve ABD heyeti ile dolaşmanın yarattığı özel durum nedeniyle seçim gözlemciliği çalışmalarımızda önemli bir sorunla karşılaşma olasılığımızın zaten düşük olduğu ortadaydı. Buna rağmen, daha sonra aldığımız bilgileri de hesaba katarak, Kut'taki seçimlerin büyük ölçüde sorunsuz, güvenli ve usulüne uygun gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

EK- 1

ORSAM Ekibinin Irak Parlamento Seçimlerinde Gözlem Yaptığı Vilayetler

■ Gözlem Yapılan Vilayetler

1. Bağdat
2. Selahattin
3. Diyala
4. Vasit
5. Meysan
6. Basra
7. Zikar
8. Mutana
9. Kadisiye
10. Babil
11. Kerbela
12. Necef
13. Anbar
14. Musul
15. Duhok
16. Erbil
17. Kerkük
18. Süleymaniye

EK- 2***Irak Parlamentosunda Vilayetlere Göre Sandalye Dağılımı ve Milletvekili Seçilebilme Tabanları***

VİLAYET	SANDALYE DAĞILIMI	SEÇİME KATILIM	BİR MİLLETVEKİLİ İÇİN GEREKEN OY
BAĞDAT	68	53%	35.852
ANBAR	14	61%	34.960
SALAHATTİN	12	73%	42.396
DİYALA	13	62%	40.073
VASİT	11	60%	34.838
BABİL	16	63%	37.851
KARBELA	10	62%	35.011
NECEF	12	61%	35.411
KADİSİYE	11	62%	34.938
ZİKAR	18	60%	33.112
MUSENNA	7	61%	33.034
MİSAN	10	50%	28.087
BASRA	24	57%	34.870
KERKÜK	12	73%	47.917
MUSUL	31	66%	36.257
ERBİL	14	76%	49.817
DUHOK	10	80%	45.931
SÜLEYMANİYE	17	73%	47.168

Bu tablodaki vilayetlere göre sandalye dağılımı ve seçime katılım oranları Irak Yüksek Seçim Komisyonu'nun resmi web sitesinden alınmış, vilayetler için milletvekili çıkartma tabanları ise Irak'tan elde ettiğimiz verilere göre hazırlanmıştır.

Mithatpaşa Caddesi 43/4 Kızılay-Ankara-TURKEY
Tel: +90 (312) 430 26 09 Fax: -90 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr